

GÖTEBORGS UNIVERSITET
LITTERATUR, IDÉHISTORIA OCH RELIGION

På tal om synd

Syndbegreppet i Svenska kyrkan idag

Speaking of sin
The concept of sin in the Church of Sweden today

Jenny Insulán

Termin: HT -10

Kurs: Tros- och livsåskådningsvetenskap, 15 hp

Nivå: Kandidatuppsats

Handledare: Bo Claesson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING.....	1
Syfte	1
Frågeställningar.....	1
Metod och struktur.....	2
Avgränsningar	3
VAD ÄR SYND?.....	5
Syndafallet – kort förklaring.....	5
Det lutherska arvet.....	5
Synd är relationslöshet.....	7
Frälsning innebär återupprättelse.....	8
Synd idag.....	8
Strävan efter perfektion	9
Sammanfattning.....	10
EMPIRISK UNDERSÖKNING	11
Intervjumetodik.....	11
Frågor och svar	12
Vad tror du är anledningen till att talet om synd i Svenska kyrkan i stort sett tystnat helt? 12	
Har synd någon plats i människors utövning av sin kristna tro inom Svenska kyrkan idag?15	
Är den lutherska tolkningen av synd ett hinder eller en möjlighet för sekulariserade personer när de närmar sig kyrkan och den kristna tron?	17
Har syndbegreppet spelat ut sin roll eller ska det användas för att försöka föra samtal kring dess betydelse för kyrkan och människors liv idag?	20
SLUTDISKUSSION	22
Talet om synd.....	23
Syndens roll i kristet liv	24
Syndbegreppet som hinder eller möjlighet.....	25
Syndbegreppets vara eller icke vara	29
SLUTSATS.....	31
Det är tyst om synden.....	31
Ofullkomlig men ändå värdefull och tillräcklig.....	33
SAMMANFATTNING.....	36
LITTERATURLISTA	37

[Type text]

Webbsidor	37
Bilagor	38

[Type text]

INLEDNING

Idén till denna uppsats föddes ur mina egna tankar kring hur Svenska kyrkan egentligen reflekterar kring synd idag. Många människor jag möter utanför kyrkan menar att kyrkan skuldbelägger och dömer människor och att det första man möter i en gudstjänst är att man är en syndig människa. Jag tror att denna uppfattning grundar sig i användandet av den så kallade syndakatalogen vilken Björn Cedersjö skriver om i boken ”*Bortom syndakatalogen*” från 2001. Samtidigt finns det idag inom Svenska kyrkan en diskussion inför den nya Kyrkohandbokens tillkomst om syndabekännelsen ska vara valfri i vissa gudstjänster vilket kan bero på ett intresse för att gå folket tillmötes i denna fråga.

När jag besöker Svenska kyrkan idag så märker jag att synd är ett ord som sällan används. Det finns alltså en diskrepans mellan hur människor utanför kyrkan tror att det är och hur det faktiskt är i Svenska kyrkan idag. Jag har valt att skriva denna uppsats dels för att jag tycker att det är tråkigt att det råder en missuppfattning kring vilken teologi som bedrivs i Svenska kyrkan idag gällande syndbegreppet och dels för att jag undrar varför talet om synd nästan helt försvunnit.

SYFTE

I den här uppsatsen ska jag skriva om syndbegreppets plats i Svenska kyrkan idag. Vilken plats har syndbegreppet i Svenska kyrkan idag? Detta är ett ämne som jag tror är av stort intresse för kyrkligt aktiva och anställda i Svenska kyrkan likväl som för människor utan kyrklig förankring. Synd är ett begrepp som i stort sett glömts bort i den moderna teologi som praktiseras i många svenskkyrkliga församlingar idag och jag vill undersöka hur vi kan föra upp det på agendan igen.

FRÅGESTÄLLNINGAR

- Vad är synd? Självklart finns det ingen som har patent på att slutgiltigt svara på denna fråga. Jag har dock valt att ställa den för att orientera mig i den lutherska traditionen som Svenska kyrkan tillhör. Alltså bestäms svaret av den kontext som uppsatsen rör sig inom.
- Vad tror du är anledningen till att talet om synd i Svenska kyrkan i stort sett tystnat helt?
- Har synd någon plats i människors utövning av sin kristna tro inom Svenska kyrkan idag?

[Type text]

- Är den lutherska tolkningen av synd ett hinder eller en möjlighet för sekulariserade personer när de närmar sig kyrkan och den kristna tron?
- Har syndbegreppet spelat ut sin roll eller ska det användas för att försöka föra samtal kring dess betydelse för kyrkan och människors liv idag?

Frågeställningarna skiljer sig åt på grund av att de fyller olika funktioner. Den första frågan syftar till att orientera läsaren i bakgrunden till varifrån Svenska kyrkan får sitt syndbegrepp och vad man menar att det betyder. Denna fråga är relevant för att läsaren ska förstå vad som menas med begreppet i resten av uppsatsen. Resterande fyra frågor ställs till intervjuobjekten. De är formulerade på det viset för att det är de frågor som kändes relevanta att ställa för att få svar på det jag undrar över – har syndbegreppet något plats i Svenska kyrkan idag?

METOD OCH STRUKTUR

I första delen av uppsatsen tydliggör jag vilken innebörd av begreppet synd jag använder mig av. Detta genom att, med hjälp av litteratur, skriva om hur det använts och tolkats av olika teologer. Jag kommer att skriva en bakgrund som syftar till att visa på varifrån Svenska kyrkans tolkning av begreppet synd kommer och vad man lägger i begreppet. Med hjälp av detta besvarar jag även min första frågeställning. Jag kommer även att skriva om en tendens i vår samtid vilken betraktar människan som ensamt ansvarig för sin egen lycka och med möjligheten att bli fullkomlig genom hårt arbete. Sedan kommer jag att jämföra det med den lutherska människosynen i relation till syndbegreppet.

Jag har valt att intervjua präster verksamma i Svenska Kyrkan om deras syn på begreppet synd och hur det kan talas om synd i de sammanhang där de befinner sig.

Anledningen till att jag valt att göra en empirisk studie är för att jag vill ta reda på vart Svenska kyrkan står rent praktiskt i relation till syndbegreppet. Fokus ligger på utåtriktad verksamhet i form av gudstjänster, samtalsgrupper, dop, vigsel, begravningar och dylikt och inte på personalsammanhang. Anledningen till detta är att jag tror att dessa sammanhang skiljer sig åt och det är till viss del det jag är ute efter. I min undersökning använder jag mig av samtal med tre individer. Intervjuerna är av karaktären djupintervju som jag kommer försöka tolka hermeneutiskt, det vill säga vad är det som visar sig i intervjuerna och vad innebär det. Syftet med intervjuerna är att tolka och beskriva en aspekt som förekommer i intervjupersonens livsvärld, i detta fall prästers tankar kring begreppet synd inom Svenska kyrkan idag. Uppsatsen är deskriptiv med en empirisk studie.

Ett eget avsnitt används för att beskriva mitt val av metod för intervjudelen och

[Type text]

hur jag bearbetar detta material. Det placeras innan intervjuerna för att det känns logiskt att läsa det precis innan intervjuerna. I samrådan med min handledare har jag valt att intervjua tre personer. De kommer vara anonyma. Jag kommer inte att ta med någon genusaspekt i min uppsats. Detta beror på att det är omöjligt att utvinna bra underlag ur intervjuer med tre individer. Dels för att de är så få och dels för att de är ett ojämnt antal vilket inte skulle ge en rättvis jämförelse.

Vid varje intervjutillfälle informerar jag om att intervjuobjekten kommer vara anonyma. Jag ber också om tillåtelse att spela in intervjuerna. Innan varje intervju ger jag en kort introduktion till min uppsats som lyder; ” Jag skriver en uppsats på kandidatnivå med titeln ”Syndbegreppet i Svenska kyrkan idag”. Jag har valt detta ämne för att jag funderar kring varför synd är ett begrepp som inte diskuteras i Svenska kyrkan idag. Min utgångspunkt är Luthers teologi om människan som rättfärdig och syndare på en och samma gång och att han menade att det inte finns något vi kan prestera för att bli fullkomliga, syndfria människor. Kontra det budskap som når oss idag i form av dagspress, TV-program, reklam och självhjälpsböcker att vi kan bli fullkomliga i oss själva bara vi jobbar hårt nog på det och att varje människa är ensamt ansvarig för sin egen lycka. Är det något du undrar över innan vi sätter igång?”

Efter att jag redovisat intervju svaren diskuterar och jämför jag det som intervjuerna visat i relation till uppsatsens första del. Jag kommer även att använda mig av ny litteratur i diskussionsavsnittet. Den sista delen av uppsatsen består av en analys av vad jag kommit fram till i mina intervjuer.

AVGRÄNSNINGAR

Den litteratur som används har jag hittat genom sökningar på biblioteket, tips från min handledare och studiekamrater och genom att jag lånat böcker från referenslistan till litteratur jag haft användning för.

Jag kommer välja några teologer för att skriva uppsatsens första del och kommer inte ha möjlighet att läsa och omfatta allt som skrivits, det skulle bli för spretigt och för stort. Huvudfokus ligger på Luther på grund av att hans teologi kring syndbegreppet till stor del format Svenska kyrkans syn på densamma. De präster som intervjuas tillhör både en högkyrklig och en lågkyrklig tradition inom Svenska kyrkan och båda könen är representerade. Högkyrklighet definieras av en stor uppskattning av sakramenten, liturgin,

[Type text]

ämbetet och traditionella böneformer¹. Lågkyrklighet definieras av att vikten läggs vid socialt arbete, förkunnelse och missionsverksamhet istället för vid sakramentsförvaltning och prästämbetet.² Det kommer inte finnas utrymme för att täcka in alla variationer, mycket pga tidsbrist och att det är en kvalitativ studie baserad på djupintervjuer som inte utger sig för att ge något kvantitativt resultat. Jag är medveten om att variationerna mellan olika församlingar och över landet är stora och att det till stor del nog är svårt att tala om *en* svenskkyrklig tradition och tolkning i relation till frågeställningarna. De personer som jag intervjuar är alla verksamma i församlingar i eller strax utanför Göteborg vilket självklart påverkar resultatet. Trots detta är jag övertygad om att min studie kan säga något om hur det ser ut på vissa platser och att många kan känna igen sig i intervjuerna.

Jag är medveten om den hermeneutiska problematik som medföljer tolkandet av en annan människas utsaga. Som människa är jag subjektiv och mina uppfattningar och min tolkning färgas av min förförståelse och min erfarenhet. Det är lätt att läsa in sina egna åsikter i någon annans och därmed tolka det annorlunda än vad personen menade. Detta är en problematik som jag är medveten om och jag hoppas att det gör mig extra vaksam i mitt arbete med intervjuerna.

Jag har valt bort att göra en analys ur genusperspektiv på min uppsats mycket på grund av att jag intervjuar tre individer vilket inte ger ett underlag som går att jämföra på ett rättvisande sätt.

¹ <http://svenskuppslagsbok.se/30066/hogkyrklig-kallas/> & <http://www.ne.se/h%C3%B6gkyrklighet>

² <http://svenskuppslagsbok.se/12064/lagkyrklig/> & <http://www.ne.se/l%C3%A5gkyrklighet#>

[Type text]

VAD ÄR SYND?

SYNDAFALLET – KORT FÖRKLARING

Ormen var listigast av alla vilda djur som Herren Gud hade gjort. Den frågade kvinnan: "Har Gud verkligen sagt att ni inte får äta av något träd i trädgården?" Kvinnan svarade: "Vi får äta frukt från träden, men om frukten från trädet mitt i trädgården har Gud sagt: Ät den inte och rör den inte! Gör ni det kommer ni att dö." Ormen sade: "Ni kommer visst inte att dö. Men Gud vet att den dag ni äter av frukten öppnas era ögon, och ni blir som gudar med kunskap om gott och ont." Kvinnan såg att trädet var gott att äta av: det var en fröjd för ögat och ett härligt träd, eftersom det skänkte vishet. Och hon tog av frukten och åt. Hon gav också till sin man, som var med henne, och han åt. Då öppnades deras ögon, och de såg att de var nakna. Och de fäste ihop fikonlöv och band dem kring höfterna.

Genesis 3:1-7 Bibel 2000

Detta är den bibliska berättelsen varifrån teologin om syndafallet och arvsynden utvecklats.³

Denna berättelse är tolkningen av varför människan, enligt kristen tradition, syndar. Genom syndafallet har människan förlorat sin inneboende rättfärdighet vilken innebar hennes fullkomlighet och helighet.⁴ Ordet arvsynd ger i Luthersk teologi en lite missvisande bild. Luther menar inte att synden går i arv utan att människan efter Adams fall till hela sin natur och genom hela livet är avgjord av synden och döden. Tanken grundar sig i att Adam representerade hela människosläktet i sitt fall och hans felsteg ger efterverkningar för hela människosläktet.⁵

DET LUTHERSKA ARVET

Luthers ångest över sin skuld drev honom att gå i kloster. Men klostret kunde inte ge honom den frid han sökte. Det var först när Paulus ord om rättfärdigheten i Romarbrevet 1:17 "från Gud genom tro till tro" slog rot i hans hjärta som han blev hjälpt. För Luther blev dessa ord det centrum som hela skriften kretsade kring. Från hans personliga möte med dessa ord blev läran om rättfärdiggörelse genom tron allena grunden för vår kyrkas bekännelse.⁶

Synden kan beskrivas som det teologiska begrepp som beskriver vårt främlingskap inför varandra och Gud.⁷ Luther menar att människan är bestämd av ett fiendskap mot Gud som syndafallet givit upphov till. Det betyder att synden inte endast är handlingar, tankar och ord utan hela människans existens är synd. Människan är syndare till sin natur. Även den människa som är döpt och pånyttfödd och därigenom har fått sin synd

³ Sigurdson, Ola (red), *Ljus av ljus*, Stockholm: Verbum Förlag 1998, sid 36-39.

⁴ Hägglund, Bengt, *De Homine*, Lund: C.W.K. Gleerup 1959, sid 124.

⁵ Ibid, sid 111.

⁶ Lögstrup, K.E., *Det etiska kravet*, Göteborg: Daidalos 1992, sid 20-24.

⁷ Grantén, Eva-Lotta., "Med synd född eller helt perfekt?", Gerle (red), *Luther som utmaning – om frihet och ansvar*, Stockholm: Verbum 2008, sid 145.

[Type text]

utplånad genom Guds försorg är fortfarande till sin natur fördärvad.⁸ Synden härstammar från den innersta viljeriktningen bort från Gud vilken fullkomligt bestämmer människan och inte utplånas förrän genom döden.⁹ Synden framstår inte i första hand som fysiskt begär utan som ett brustet Gudsförhållande. Döden och kroppslig begärelse är följdföreteelser. Synden har ej i första hand att göra med sinnlig begärelse utan människans brist på tillit till Gud. Olydnaden mot Gud i handling är en direkt följd av detta.¹⁰ Lutherdomen har ofta anklagats för att ha en pessimistisk människoupfattning just på grund av synen på arvsyndsläran och talet om människans totala fördärv. Det stämmer att Luther talar om en universell synd som präglar människan alltifrån hennes födelse till hennes död. Den omfattar henne redan i moderlivet. Men detta är bara ena sidan av Luthers teologi kring människan som syndig.¹¹ Trots det brustna förhållandet till Gud som leder människorna i fördärvet skänker Gud människan nåden på ett överflödande sätt genom Kristus.¹² Nåden kommer människorna till del utan motprestation. Det latinska ordet för nåd är *gratia* vilket betyder gratis. Luthers uppfattning om synden som en inneboende realitet i människans natur bildar grunden för hans teologiska människoupfattning och hans frälsningslära.¹³

I dopet ligger en förpliktelse från Guds sida att inte tillskriva synden någon vikt och inte döma människan för dess skull. Genom nåden kan människan sägas vara helt ren. Människan blir aldrig fri från synd men hon är fullt förlåten och renad från skuld genom tron. Även om människan är syndare hela livet avser den gudomliga nåden människan som helhet, hela människan omfattas. Genom tron kan människan sägas vara pånyttfödd för tron omfattar Guds barmhärtighet vilken anser människan oskyldig och ren för Kristi skull. Nåden införlivar människan i ett nytt förhållande till Gud och därtill på ett inledande sätt förvandlar hennes väsen.¹⁴

Den gåva som är förutsättningen för nåden är inget annat än rättfärdigheten skänkt av Gud. Villkoret för benådningen är inte kärlek som dygd eller uppfyllandet av lagen som gärning utan den tro som skapar kärlek och det uppfyllande av lagen som innebär en ny vilja. Luther menar att rättfärdiggörelse och viljeomvandling samt tro och helgelse hör samman. Han menar med detta inte människans goda gärningar eller en förändring av andliga egenskaper utan den förändring av personen som är frukten av Guds direkta verkande i och

⁸ Hägglund, Bengt, *De Homine*, Lund: C.W.K. Gleerup 1959, sid 103-104.

⁹ Ibid, sid 118.

¹⁰ Ibid, sid 107-109.

¹¹ Ibid, sid 105.

¹² Ibid, sid 111-112.

¹³ Ibid, sid 112-113.

¹⁴ Ibid, sid 283-285.

[Type text]

genom tron.¹⁵ Människans hopp ligger i att förändringen är Guds verk, Luther menar att det hade varit hopplöst om det kom an på oss själva.¹⁶ Ingen gärning eller prestation från människans håll kan leda till att hon får del av den kristna rättfärdigheten och nåden. Det som är svårt för människan att leva upp till i form av alla regler och lagar kan hon leva upp till i tron på Kristus. På det viset ger Gud genom sina löften det som Guds bud fordrar och uppfyller vad lagen kräver.¹⁷

Människan är ofullkomlig, hennes brister grundar sig i ett brustet förhållande till Gud. Detta leder henne att handla orätt vilket kallas synd. Genom dopet och genom tron blir människan rättfärdiggjord och benådad. Gud ger henne upprättelse utan motprestation. Genom tron är hon rättfärdiggjord och synden är förlåten.

SYND ÄR RELATIONSLÖSHET

I dagligt tal likställs synd ofta med det som gör livet roligt men som inte är nyttigt eller riktigt tillåtet. T ex att äta godis trots att du bestämt dig för att gå ner i vikt. Men om det var detta som kristendomen menade med synd så skulle det ju vara synnerligen banalt. Synd handlar enligt luthersk teologi om relationslöshet. Människan är skapad som en fri varelse med egen vilja och valet att ha en relation med Gud eller inte. Människans valfrihet visar på att Gud ser henne som tillförlitlig, Gud litar på att människor kan fatta viktiga beslut. I och med människans fria vilja riskerar Gud att människan säger nej till en relation med Gud, att hon väljer bort Gud. Synden kommer sig av att människan kan göra fria val och i och med det även har ett ansvar – ansvar för sina val och sina handlingar.¹⁸

I Genesis 3 läser vi om syndafallet. Ormen lovar människorna att om de äter av kunskapens träd, vilket Gud förbjudit dem, blir de ”såsom Gud”. Genom att välja att äta av frukten väljer människorna att försöka ta Guds plats, att själva bestämma över gott och ont och välja bort den ömsesidiga relationen med Gud. Detta är inte en historisk berättelse om vad de första människorna gjorde utan en skildring av det som är varje människas verklighet. Relationen mellan Gud och människorna kommer att vara en kamp om makt istället för ett ömsesidigt förhållande. Syndafallet är inte bara ett svek i relationen till Gud. Det visar också på hur människan blir en främling inför sig själv, sina medmänniskor och resten av skapelsen. Människan väljer att utnyttja den andre för sin egen vinnings skull eller så förhåller hon sig

¹⁵ Hägglund, Bengt, *De Homine*, Lund: C.W.K. Gleerup 1959, sid 337-339.

¹⁶ Luther, Martin, *Om den trälbundna viljan*, Stockholm: Diakonistyrelsens Bokförlag 1964, 155-157.

¹⁷ Ibid, sid 9-12.

¹⁸ Sigurdson, Ola (red), *Ljus av ljus*, Stockholm: Verbum Förlag 1998, sid 36.

[Type text]

likgiltig.¹⁹ Detta är något som är lätt att relatera till vår verklighet idag: den rika delen av världen exploaterar den fattiga delen av världen av ekonomiska skäl, människan nyttjar jordens ändliga resurser utan en tanke på vad det kommer leda till på sikt och hon hugger ner regnskog för att kunna odla upp marken vilket leder till att djur- och växtarter utrotas.

FRÄLSNING INNEBÄR ÅTERUPPRÄTTELSE

Ett sätt att förklara vad som menas med synd som relationslöshet är Luthers beskrivning av människan som inkrökt i sig själv. Istället för att vända sig utåt och upprätthålla ömsesidiga relationer med Gud och omvärlden vänder hon sig in i sig själv och ser endast till sitt eget bästa. Människan kan dock komma ur denna ondskans cirkel. I frälsningen bryter Gud cirkeln, öppnar upp möjligheten för nya relationer och återupprättar hennes relationer med medmänniskan och skapelsen som helhet. Genom frälsningen vill Gud återställa det ursprungliga tillståndet av fred i skapelsen. Enligt kristen tro gör Gud detta genom Kristus.²⁰

Att inkarnationen ägde rum, att ordet blev kött, dvs Kristus blev människa av kött och blod innebär inte att Gud skapar en ny relation med människorna utan att den relation som fanns från början, men som är trasig, återställs.²¹

SYND IDAG

Teologin kring syndafördärvet har av många genom historien tolkats som en negativ människosyn. Tanken att ett nyfött barn bär på synd redan när det föds kan tyckas motbjudande. Men om vi tittar närmare kan den lutherska teologin säga mycket om människors känslor av otillräcklighet och skuld och hur vi kan hantera dessa. En viktig poäng i Luthers teologi är att vi människor aldrig kan bli perfekta. Detta är ett buskap som i grunden är befriande då det innebär att vi slipper ställa orimliga krav på oss själva. Frihet från kravet på perfektion kan idag vara en motbild till buskapet om att alla människor är fria att forma sin egen verklighet och bli vad de vill som dominerar vår samtid. Frågan som denna uppsats vill ta upp är hur vi kan tala om synd i dagens samhälle där ”satsa på dig själv” blivit ett mantra och ifall synden är något som står i vägen för den moderna människans insteg i kyrkan, eller tvärtom skulle kunna hjälpa människor?²²

Talet om synd har alltmer tystnat i våra gudstjänster i Svenska kyrkan, det har uppenbarligen blivit svårt att tala om människans disposition som syndig och ofullkomlig.

¹⁹ Sigurdson, Ola (red), *Ljus av ljus*, Stockholm: Verbum Förlag 1998, sid 36-37.

²⁰ Ibid, sid 39.

²¹ Ibid, sid 40-41

²² Grantén, Eva-Lotta, ”Med synd född eller helt perfekt?”, Gerle (red), *Luther som utmaning – om frihet och ansvar*, Stockholm: Verbum 2008, sid 135-136.

[Type text]

Samtidigt pekar biologerna i vår samtid på att vi är styrda av ”själviska gener” vilket väcker frågan om det egentligen inte går precis hand i hand med Luthers tal om människan?

Sociologer visar på att människor av idag inte nöjer sig med sin egen imperfektion utan med alla medel tillgängliga försöker skapa om sig själva till en idealbild att visa upp för världen.²³

En stor del av Luthers teologi är att vi saknar förmågan att bli perfekta, ofelbara individer och att det kravet heller inte ligger på oss. Den syndiga människan är vår följeslagare på livets resa på samma vis som nåden och förlåtelsen ständigt kommer människan till del genom dopet och tron på Kristus.²⁴

STRÄVAN EFTER PERFEKTION

Det är en del i människans predikament att känna sig ofullkomlig. Idag finns dock ett stort krav på människor att sträva efter perfektion, fullkomning och inte minst lycka. Det ställs krav på människor att känna sig lyckliga – och om man inte lever upp till det så bör man göra något åt det. Alla individer har en skyldighet att äta nyttigt, träna lagom mycket, klä sig snyggt och göra karriär. Lyckan är individens projekt. Utifrån luthersk synvinkel är denna människosyn problematisk. Dels på grund av att människan enligt luthersk teologi aldrig kan uppnå fullkomning och bli en perfekt individ. Dels på grund av att det ställer alltför stora krav på den enskilda individen att hon ska kunna kontrollera och styra sitt liv. Med detta inte sagt att det inte finns någon poäng med att sträva efter förändring och hysa hopp om att kunna påverka och förändra sin situation.²⁵ Förväntan att vi ska kunna bli perfekta är dock en tung börda att bära för individen då vi alla upplever känslor av otillräcklighet inom något eller flera områden och att det finns färdigheter och kunskaper vi absolut inte behärskar.

Det är i detta sammanhang som den lutherska människosynen har möjligheten att bevara och föra fram budskapet att helandet av den brustna relationen är Guds verk. Gud inbjuder oss till relation. Detta budskap kan erbjuda en viktig motbild till samhällets optimistiska budskap om att människans brister är något som hon själv kan åtgärda.²⁶

Det senmoderna samhället strävar efter perfektion, målet med strävan är individuell lycka. För att kunna nå lyckan som ett konstant tillstånd krävs det att människan undkommer det som hotar henne – vår sårbarhet och dödlighet. Det som är en del i människans förutsättningar försöker vi med alla medel till buds att undkomma. Tidigare har

²³ Ibid, sid 137.

²⁴ Ibid, sid 142.

²⁵ Ibid, sid 146.

²⁶ Grantén, Eva-Lotta, ”Med synd född eller helt perfekt?”, Gerle (red), *Luther som utmaning – om frihet och ansvar*, Stockholm: Verbum 2008, sid 148-149.

[Type text]

denna strävan bort från mänskliga villkor, som är djupt mänsklig, lett till ett sökande inom filosofi och religion. Idag står istället hoppet till att naturvetenskapen ska rädda oss.

Anledningen till detta är, enligt sociologen Zygmunt Bauman, att dödligheten har begränsats till ett antal problem som kan hanteras eller undvikas.²⁷ Denna syn på människan liknar den som återfinns hos Pelagius och Erasmus. Ett krav på att besegra alla mänskliga premisser uppkommer, nu gäller det även sådant som tidigare sågs som omöjligt – åldrande t ex. Naturen är föränderlig och med hjälp av forskning, teknologi, nya mediciner kan vi förändra och förbättra förutsättningarna för mänskligt liv på jorden.²⁸

Strävan efter förbättring är något som generellt uppmuntras inom luthersk tradition, så länge målet är rättvisa och kärlek för hela Guds skapelse. Det innebär att det individuella perspektivet alltid måste balanseras mot detta den kristna traditionens tyngdpunkt som ligger på gemenskapen mellan människor och med Gud. En helt annan fråga, som Luther själv drev, är om strävan efter en alltmer perfekt tillvaro kan tillgodose människans yttersta längtan?²⁹

SAMMANFATTNING

Synden grundar sig i människans viljeriktning bort från Gud vilken bestämmer hennes hela existens och inte utplånas förrän genom döden. Även den människa som är döpt är genom sin natur fördärvad. Synden är ett brustet Gudsförhållande. Trots detta skänker Gud människan nåden utan motprestation. I dopet lovar Gud att inte döma människan för hennes synd. Människan blir aldrig syndfri men den gudomliga nåden omfattar hela människan.

Synden kommer sig av människans fria val – valet att säga ja eller nej till Gud – och därigenom ett ansvar för sina val och sina handlingar. Syndafallet är inte bara en berättelse om hur människorna försöker ta Guds plats utan även hur människorna lever i ett brustet förhållande till sina medmänniskor och till skapelsen. Istället för att hysa respekt för och leva i harmoni med omvärlden utnyttjar hon den för sin egen vinning.

Luther menar att vi saknar förmågan att bli perfekta individer och att det kravet inte heller ligger på oss. Den syndiga människan är vår följeslagare genom livet på samma sätt som nåden och förlåtelsen genom Guds försyn och vårt dop.

Från många håll i dagens samhälle nås människan av budskapet att hon kan och

²⁷ Bauman, Zygmunt, *Döden och odödligheten i det moderna samhället*, Göteborg: Bokförlaget Daidalos 1992 sid 165-170.

²⁸ Grantén, Eva-Lotta, "Med synd född eller helt perfekt?", Gerle (red), *Luther som utmaning – om frihet och ansvar*, Stockholm: Verbum 2008, sid 154-155.

²⁹ Ibid, sid 156-158.

[Type text]

bör sträva efter lycka och perfektion. Detta är utifrån luthersk synvinkel problematiskt på grund av att det dels är omöjligt att uppnå och dels för att ansvaret inte ligger på individen. Gud inbjuder oss till relation och helandet av det brustna förhållandet är Guds verk. Detta kan erbjuda en relevant motbild till samhällets budskap om att människans ofullkomlighet går att övervinna och att ansvaret för detta ligger helt i hennes egna händer.

EMPIRISK UNDERSÖKNING

I denna del går jag över till min empiriska undersökning. Först redogör jag för den metod jag använt för mina intervjuer. Sedan redovisar jag frågorna jag ställde och svaren jag fick vid intervjuerna. Efter att ha redovisat de tre svaren på varje fråga gör jag en mycket kort sammanfattning av det viktigaste som framkommit i intervjuerna.

INTERVJUMETODIK

Som intervjuform har jag valt den riktat öppna intervjun. I denna intervjuform beskriver respondenten sin bild av verkligheten på det område som intervjuaren definierat och avgränsat. Frågorna är relativt öppna och möjliggör för respondenten att utveckla sina svar och resonera med sig själv. Denna intervjuform syftar till att ge information som ökar förståelsen för människors subjektiva erfarenheter. Intervjuformen öppnar för att svaren från de olika intervjuobjekten skiljer sig åt vilket är en fördel för förståelsen av ämnesområdets komplexitet. Denna intervjuform gör det möjligt att beskriva en företeelse på ett differentierat sätt och att gå på djupet, vilket t ex en enkät inte gör på samma vis.³⁰

Den riktat öppna intervjun karaktäriseras bland annat av att den:

- syftar till att förstå meningen med företeelser i relation till intervjuobjektets livsvärld
- är deskriptiv
- är fokuserad på bestämda teman
- är öppen för mångtydighet och variationer³¹

Den riktat öppna intervjun bestäms av ett hermeneutiskt synsätt vilket innebär att mina intervjuer syftar till att beskriva och förstå ett fenomenets mening vilken är kontext- och

³⁰ Lantz, Annika, *Intervjumetodik*, Lund: Studentlitteratur 1993, sid 18-31.

³¹ Lantz, Annika, *Intervjumetodik*, Lund: Studentlitteratur 1993, sid 34.

[Type text]

kulturbunden. Underförstått i mina frågeställningar och mina intervjuer är att verkligheten är subjektiv och att det inte finns någon objektiv ”sanning” som jag försöker fånga.³²

FRÅGOR OCH SVAR

Nedan redovisas de delar av intervjuerna som direkt besvarar frågeställningarna av den anledningen att intervjuerna är för långa för att redovisas här i sin helhet. De fullständiga intervjuerna finns som bilaga till uppsatsen.

VAD TROR DU ÄR ANLEDNINGEN TILL ATT TALET OM SYND I SVENSKA KYRKAN I STORT SETT TYSTNAT HELT?

- A. Jag tror att begreppet synd är ganska belastat, att det ofta förknippas med skuld- och skambeläggande av människor och människors liv. Det finns i den kyrkliga historien och kyrkliga traditionen. Det är så förknippat med det att vi ofta låter bli att tala om det när vi istället skulle kunna ge det en annan innebörd. Jag tror egentligen att begreppet i sig är ganska viktigt – finns det något som heter synd, finns det något som vi alla människor bär på som är ont eller ett potential till det onda, mörkret inom oss? Istället har det blivit något slags utpekande av människor. Prästen har sagt att ”det där får man inte göra” och det är synd. Och så vill vi komma ifrån det och så har vi inte funnit något forum att tala om det utan det är fortfarande så belastat och förknippat med skulden och skammen för enskilda individer.

I ett globalt perspektiv så ser man att större delen av världens befolkning svälter och lider och har det svårt medans vi i västvärlden har det väldigt bra. Då kan man säga som så att det liv vi lever här är ju inte individers synd – ingen enskild människas ondska – samtidigt kan man se att det är en orättfärdig struktur att så få lever i överflöd medans andra inte har mat för dagen. Där finns något syndfullt och orättfärdigt i att det är så. Men det är ju väldigt svårt att peka ut enskilda individer. Då finns det en gammal syndabekännelse som lyder ”jag har del i världens bortvändhet från dig Gud” och att se det, jag har en del i vissa strukturer som är orättfärdiga utan att skam- eller skuldbelägga sig själv eller gå över till moralism. Se att det finns orättfärdiga strukturer och sådant som är ont i världen men att det inte handlar om att jag tar ett glas vin på fredagen eller går ut och dansar vilket är exempel på saker som

³² Ibid, sid 35.

[Type text]

varit i fokus. Det blir ganska ointressant och det är det jag tror människor vänder sig mot och personer utanför kyrkan har svårt att förstå. Däremot bör man tala mer om detta, vad är ondska, vad är det som är orättfärdigt i världen och vad har jag för del i det. Då kanske syndabekännelsen kan bli relevant för människor att se sin egen del. Ibland kan vi påverka och ibland inte.

Jag tror att det är den negativa delen av människan som syndig och i behov av Guds nåd och frälsning är den som hamnat i fokus. Att människan även bär på det som är gott och har möjlighet att göra skillnad har helt hamnat i skymundan. Det finns sådant vi gör och är delaktiga i som inte är gott men så finns det sådant som är väldigt gott och vi har en väldigt stor potential.

Syndabekännelsen har en väldigt självklar plats i gudstjänsten men vi talar väldigt lite om vad den betyder och förmedlar.

- B. Även om jag på ett sätt känner igen mig i din beskrivning så skulle jag inte säga att jag känner igen mig själv. Då är det alltid svårt att prata om varför andra gör på ett visst sätt. Jag tycker inte heller att jag känner igen majoriteten av de sammanhang jag varit i som präst under dessa fem åren. Jag tror att det finns ganska stor variation.

Jag tycker att jag hör kollegor säga att ”man ska inte trycka ner folk i skoskaften” ”man ska inte känna att man är en syndare utan man ska känna att man är värdefull”. Jag tror inte att det är en motsats i det. Jag tror inte att man som människa förlorar sitt värde för att man är syndare utan man är både och. Man är både värdefull och en syndare. Man är inte värdefull för att man är en syndare men fastän man är värdefull är man en syndare. Det är klart att där finns en pedagogisk problematik som gör att man måste kunna förmedla både och. Möjligen skulle jag kunna tänka mig att en av orsakerna skulle kunna vara ett pedagogiskt bekymmer i att förmedla en komplex bild.

Jag pratar absolut om synd i förkunnelsen. Inte minst i beredelseordet. Det är viktigt inför en syndabekännelse och en avlösning. Beredelseord kan variera men det är en naturlig del. Sen tycker jag också att det är vanligt att om man har samtalsgrupper så kommer diskussionen om synd upp, och då är det sällan jag som initierat dem. Men det är jättevanligt att det kommer upp nästan vad man än pratar om. Så på det viset så tror jag att i alla fall de som väljer att gå till samtalsgrupper, för dem är det frågor de funderar på.

[Type text]

C. Jag tror att det väldigt mycket är en reaktion på att syndbegreppet har varit så tungt på något sätt i kyrkan. Och jag tänker framför allt här i vårt stift (Göteborg) på västkusten med det Schartauanska att det har verkligen vilat så tungt på människor. De som inte finns med i kyrkan, den äldre generationen, där tror jag att många blivit så skadade av det som kyrkan gjort mot dem genom att tala om dem som så syndiga. ”Jag fattig, syndig människa...”. Där jag tycker att begreppet synd, som jag har förstått det i alla fall, fick en lite felaktig innebörd. Och då tänker jag att det är en motreaktion ganska mycket, den sortens synd, nej här ska kyrkan inte komma och tala om för mig att jag är en syndig människa. Jag är minsann bra, jag duger som jag är. Och att man kopplar ihop det med det, att kyrkan inte tycker att människor duger och är bra som de är. Det kan jag tänka mig är en reaktion. Och då kommer väl den också inne i kyrkan. Att, dels tror jag, att det är en reaktion på det som varit men sen tänker jag också att det finns ju hela begreppet med det här att vi som människor kan själva göra oss lyckliga och det är vi som skapar det goda livet och ser till att vi kan bli lyckade och lyckliga. Det har nog också kommit in i kyrkan lite av det tänket, och då behöver man ju inte synden om man tror att det är så. Och sen tänker jag att det ibland finns en risk för kyrkan att vi vill så gärna att människor ska komma till oss så vi plattar till och tar bort sånt som andra kan tycka är obekvämt och inte passar. Vi talar om lågtröskelkyrka och ”nej men då behöver vi inte prata så mycket om synd då blir det lättare för folk att komma”. Jag tänker att det blir en risk för oss som kyrka. Vi är så måna om att folk ska komma till oss och att folk är välkomna, och det är ju alla, men vi har lätt att göra oss av med det som är lite obekvämt – ut med synden för då slipper vi prata om den.

Intervjuobjekt A och C hänvisar till det problematiska baggaget som följer med begreppet synd, hur kyrkan använt det på ett sätt som skuld- och skambelagt människor. De menar på att man inte hittat ett sätt att bearbeta detta utan istället har låtit synden få en mycket mer undanskymd plats i kyrkan. Intervjuobjekt C visar också på att ”gör det själv”-trenden till viss del flyttat in i kyrkan och att det då kanske blir svårare att se vad synden fyller för funktion – om vi alla besitter möjligheten att bli fullkomliga människor så behöver vi kanske helt enkelt inte synden. Intervjuobjekt B menar att talet om synd visst förekommer i de sammanhang där h*n är och har varit verksam som präst. Detta innebär att det finns vissa skillnader inom Svenska kyrkan. Intervjuobjekt B pekar istället på den pedagogiska svårigheten i att förmedla en komplex bild som en anledning till att talet om synd är mindre framträdande idag. Att det

[Type text]

finns en uppfattning om att människans värde förminskas av talet om att hon är syndig. Det är väl just där den pedagogiska svårigheten ligger – att förmedla att människor är värdefulla och med en stor potential att göra gott men samtidigt en del i världens bortvändhet från Gud.

HAR SYND NÅGON PLATS I MÄNNISKORS UTÖVNING AV SIN KRISTNA TRO INOM SVENSKA KYRKAN IDAG?

- A. Jag tror att det är väldigt mycket en generationsfråga. Jag tror att den äldre generationen som varit med i kyrkan länge bär med sig den här känslan av att inte räcka till, att vara ovärdig, på något vis bara genom att finnas till är man syndig. Och det kan ta sig uttryck i att man inte går fram till nattvarden för att man inte tycker att man är värdig. Medan yngre människor som vuxit upp i en annan tid och i en annan kyrka kan se att det är både och. Unga människor idag har ett engagemang för det som är rättvisa och globala frågor, miljö, det finns där och då finns det ju sådant som de ser som synd men de använder inte det begreppet. Ordet synd är väldigt förknippat med kyrklig tradition men man skulle ju kunna använda det för att beskriva det i dag som vi sitter fast i. Det finns ju många strukturer som man som t ex medelklasssvensk sitter fast i och som är svårt att bryta sig fri ifrån och man kan inte känna någon personlig skuld i det men man kan ändå se att det finns något orättfärdigt i att det är på det sättet. Begreppet synd är svårt att använda för då får vi massa associationer direkt till andra saker och därför väljer vi att använda andra ord för att beskriva det. Men jag tänker så vad är det egentligen vi lägger i ordet synd. ”Det som skiljer oss från Gud” eller ”att missa målet”. Vad är ett gott liv? Vad är det goda livet? Då är det t ex alla människors lika värde som är en viktig princip tycker jag. Allt som trycker ner människor och gör att människor inte kan blomma ut är väl i en mening synd? När människor inte tillåts att leva de liv som de skulle kunna göra och är skapade till. Det skulle kunna vara en beskrivning av synd ur ett kristet perspektiv. Då finns det verkligen synd – det vi gör mot varandra eller strukturer som hindrar oss från att växa som människor.
- B. Både ja och nej. Jag tror att det finns stora individuella skillnader. Visst är det för många människor en viktig fråga. Jag jobbade tidigare i Domkyrkoförsamlingen och i Domkyrkan byggde man en biktstol för några år sedan. Som ett sätt att synliggöra bikten och tillgängliggöra den. När jag jobbade satt det tre gånger i veckan en präst

och väntade bakom gallret. Bikten är helt omgärdad av tystnadsplikten och därför förs det inte heller någon statistik på hur många som kommer. Man kan säga att det är aldrig en lång kö men det är ett uttryck, en tanke från församlingen när man gjorde detta att möta ett behov. Sen är det absolut inte alla människors praktik i sina kristna liv. Men jag tror ändå att det för många är en viktig del. Jag tror också att det handlar såklart om hur man är som person, vad man har för bakgrund men också om i vilket sammanhang man är. För att sammanhanget i en gudstjänstfirande gemenskap eller församling bidrar till att sätta ord på mina erfarenheter.

- C. Oj, där tänker jag att det inte är någonting som diskuteras mycket och det kan jag nog känna att hoppsan, vad tänker mina församlingsbor kring detta? Och då känner jag bara, det vet jag nog inte riktigt. Jag kan känna att vi pratar mycket om huruvida vi ska ha en överlåtelsebön eller en syndabekännelse, om vi ska ha avlösning eller förlåtelse och då är det plötsligt personalen. Med konfirmanderna pratar man om det, men då är det för att berätta mer – det här tänker vi när vi pratar om synd. Men det blir ju inte någon diskussion riktigt om vad tänker de själva? Hur tänker ni när ni möter syndabekännelsen i kyrkan? Och inte bland dem gamla, där var det någon som sade häromveckan ”måste det vara nattvard så ofta, jag känner mig så syndig och då kan jag inte ta emot nattvarden” och då kände jag direkt att det här måste vi ju prata om. Vad hemskt om människor går omkring och känner så, jag är för syndig för att ta emot nattvarden, jag är inte värd att ta emot. Nu var detta en mycket äldre människa och då tänker jag att h*n är helt uppvuxen med att man måste vara redo för att ta emot nattvarden, man måste vara beredd men det kanske det är många som delar den synen och då finns dem här.

Alla de tankar som vi har som jobbar med det, för vi reflekterar mycket kring det, jag tror alltid att det är ett glapp och då är det lätt att säga för oss att ”det är klart vi diskuterar det”. Det diskuteras i Kyrkans Tidning men vem läser den? Läser Agda den som kommer hit på gudstjänst en gång i månaden? Nej. Och det teologiska reflektionen den tror jag inte att vi kan tänka oss att den finns hos den genomsnittliga församlingsmedlemmen utan då är det några som är intresserade av det. Och då tänker jag att egentligen skulle man ha samtalskvällar kring synd.

[Type text]

Intervjuobjekt B menar att det varierar, för många är det viktigt men för vissa är det inte en del av det kristna livet. Sammanhanget i en församling kan bidra till att sätta ord på mina erfarenheter och i och med det har ju kyrkan ett stort ansvar – de ord som används och reflekteras kring blir en del av den gudstjänstfirande gemenskapens verklighet och liv. Intervjuobjekt A tycker sig se att det finns skillnader mellan generationer – den äldre generationen bär ofta med sig en känsla av att vara ovärdig vilket t ex kan resultera i att man väljer att inte gå fram till nattvarden. Samtidigt finns det i de yngre generationerna en stor medvetenhet om och ett engagemang i globala frågor och orättvisor men det kanske inte relateras just till begreppet synd. Intervjuobjekt C menar att det inte är någonting som diskuteras med församlingsborna och att h*n därför inte vet hur deras tankar går kring detta. De samtal som förs sker på en annan nivå, i arbetslaget och i Kyrkans Tidning t ex, men inte med den genomsnittlige gudstjänstbesökaren. Det finns ett glapp däremellan. Den teologiska reflektionen kommer inte gemene man till del.

ÄR DEN LUTHERSKA TOLKNINGEN AV SYND ETT HINDER ELLER EN MÖJLIGHET FÖR SEKULARISERADE PERSONER NÄR DE NÄRMAR SIG KYRKAN OCH DEN KRISTNA TRON?

- A. Jag tror det finns en föreställning hos människor som inte är så aktiva i kyrkan att vi talar mycket om synd i kyrkan. Att så fort man kommer till kyrkan så är det första man får höra hur dålig man är. Det är ju ett hinder skulle man kunna säga för det är väldigt lite det vi talar om. Här i alla fall. Om man ska se kyrkan som något slags motståndsrörelse så kan man ju säga att det finns ju ett fullkomlighetsideal idag där man ska lyckas, putsa fasaderna och svaghet är något som ska jobbas bort. Då är det klart att kyrkan skulle kunna ge motbilder, vi kan aldrig nå upp till det och det kanske är så att vi måste leva våra liv ändå. Att vi är älskade trots att vi inte är fullkomliga. Och detta ideal och denna strävan kommer bara göra att vi känner oss otillräckliga. Det kanske är så att de här nya hälsoidealerna, bilden av hur man ska bo, hur man ska se ut lägger väldiga krav på människan och skuld- och skambelägger människan på samma sätt som kyrkan gjort tidigare fast predikstolen är någon annanstans nu. Jag tänker på alla dessa tv-program om det perfekta huset, vad man ska äta. Människor känner sig otillräckliga när de nås av dessa budskap i soffan. Då är det inte kyrkan

[Type text]

som skuld- och skambelägger utan att det snarare är så att upprättelsen ska finnas i kyrkan. Att du duger som du är.

Jag tror att det i Svenska kyrkan idag är som du säger att det är tyst om syndbegreppet men detta utpekande av människor – så här ska du vara, så här ska du leva ditt liv. Det finns fortfarande fast det är andra som predikar idag.

- B. Jag tror att det är en möjlighet för jag tror att det svarar mot hur verkligheten är och om det gör det så finns det inga andra alternativ. Sen finns det ju sådant som vi som kyrka, som människor och som präster måste fundera över. Hur berättar vi om detta och vad berättar vi först? Hur förmedlar vi det pedagogiskt? Det handlar ju inte bara om att berätta utan om att lyssna på den som kommer. Jag har svårt att se att syndbegreppet i sig skulle vara ett bekymmer. Sen finns det ju hur kyrkan har använt det. Där finns det ju mycket baggage som människor bär på och som har stjälpit mer än det har hjälpt. Och vi gör ju säkert en massa misstag som vi gör idag också. Och det kan ju inte minst vara ett hinder. Men på något vis tänker jag att lösningen måste vara att stöta och blöta och lyssna och prata och fundera kring det.

Jag tror också att det finns generellt i Svenska kyrkan ett teologiskt underskott och att det hänger ihop. Att det borde samtalas mer teologi, kollegor emellan, arbetslag, med förtroendevalda och frivilliga i samtalsgrupper och så vidare i alla sammanhang. Det djupa samtalet hänger ihop med teologin. Det djupa samtalet *är* teologin.

- C. Jag tror att då har många en föreställning om vad dem tror att kyrkan tänker om synd och att synd då handlar om att tala om för mig att jag är en dålig människa som bara gör fel. Då tror jag att det är ett hinder för människor. Men då är det den syn och tanke om synd som de har som jag inte tycker överensstämmer med den syn som vi i kyrkan har på synden. Då gäller det för oss som kyrka att prata om att synd inte handlar om att säga att du är en dålig människa och du måste få förlåtelse innan du duger. För mig handlar nog synden om att, för mig personligen när jag går till gudstjänst, då vill jag ha en syndabekännelse i början på gudstjänsten när jag går själv. Och jag föredrar en syndabekännelse med avlösning där jag får höra prästen säga att du är förlåten. Jag är inte så förtjust i överlåtelseböner egentligen där jag får säga du vet allt och varsågod. Utan för mig är det någonting att få höra det. Och då tänker jag det att hos oss alla människor så finns det trasighet tänkte jag säga men jag är inte säker på att det är

[Type text]

samma sak som synden. Trasighet kan ju vara något som orsakas mig och det är inte synd. Men ständigt gör vi det vi inte vill. Det blir inte som vi hade tänkt oss och som vi ville och att på något sätt få göra folk, att få bli medveten om det och jag tror att det finns något gott i att få känna skuld. Det gör oss till människor.

Det här orkar jag inte bära på längre och här får jag lämna ifrån mig det och också i allt detta i min svaghet och allt som blir fel finns Guds kärlek och nåden finns där och man får höra förlåtelsens ord. Och jag tänker att om vi som kyrka kan förmedla att det är mer det synden handlar om, om att bli medveten om det som inte blir rätt i mitt liv, och hur man ska kunna berätta det.

Och så tänker jag också att hela den här bilden av hur vi som människor kan skapa vår egen lycka och göra oss lyckade, att det bara hänger på mig, att få bryta den bilden och veta att det hänger faktiskt inte bara på mig. Jag har ett ansvar för mitt liv och det måste jag ta men det är inte så enkelt. Men jag tror att syndabekännelsen behövs.

Intervjuobjekt A och C tror att uppfattningen utanför kyrkan om att det talas mycket om synd i kyrkan och på ett sätt som inte stämmer med verkligheten kan vara ett hinder. De menar också att kyrkan kan vara en motståndsrörelse mot samhällets fullkomlighetsideal som gör varje människa ensam ansvarig för sin egen lycka och då kan det vara en möjlighet. I detta ligger dock svårigheten att faktiskt förmedla den syn och den tolkning av begreppet synd som kyrkan står för. Intervjuobjekt B pekar på att den lutherska tolkningen av syndbegreppet visar på verkligheten och i och med det är en möjlighet. Sen finns alltid frågan hur man förmedlar det pedagogiskt. Det bagage som följer med begreppet och hur det använts kan dock vara ett hinder.

[Type text]

HAR SYNDBEGREPPET SPELAT UT SIN ROLL ELLER SKA DET ANVÄNDAS FÖR ATT FÖRSÖKA FÖRA SAMTAL KRING DESS BETYDELSE FÖR KYRKAN OCH MÄNNISKORS LIV IDAG?

A. Owe Wikström talar ibland om stororden. Kyrkans stora ord; frälsning, synd, rättfärdiggörelse, nåd allt sådant som inte är ord som används i dagligt tal. Det är ju kyrkans stora ord på något sätt som har ett väldigt laddat innehåll och det är ett väldigt starkt ord – om man jämför det med otillräcklighet eller brustenheter det blir lite mer ofarligt. Medan synd är ett väldigt starkt ord. Det kan både vara på gott och ont. Kanske är det ändå en uppgift att jobba med de här orden, eftersom de är en del av kyrkans bagage så är det nog vår uppgift att jobba med dem. Vad står de för, vad är synd idag? Det är vår uppgift som präster och teologer att jobba med det och inte bara överge det. Vad ska man ersätta ordet synd med, finns det något tillräckligt ord som skulle kunna? Det finns ord som rör sig i gränslandet. Otillräcklighet t ex kan vara så mycket annat som inte är synd. Att inte räcka till är inget vi behöver be om förlåtelse för. Synden handlar om någonting som jag kan behöva bli förlåten för. För vissa människor är det sådant man har gjort som man kommer bära med sig hela livet och som man behöver förlåtas för. För andra kanske det inte är så väldigt konkreta saker och då blir det mer det kollektiva – delaktigheten i världens bortvändhet från Gud. Jag tycker vi ska ha kvar ordet synd. Risken är att det blir lite att kasta ut barnet med badvattnet. Det är jobbigare att prata om synd än om t ex otillräcklighet för då är det något som jag gör som är fel eller ont. Det är ett mycket mer laddat ord. Det kan bli fel om vi ber om förlåtelse för att vi inte orkar t ex. Jag tror att vi måste jobba med dessa orden, det är varje kyrkas uppgift att reflektera över de stora orden.

Det är spännande att prata om det, vad är det och vad väcker det i oss? Att ha sammanhang i församlingarna där man pratar om de här orden tror jag är viktigt.

B. Jag tycker att det är viktigt att minnas att tanken med syndakatalogen var gott men sedan gick det överstyr. Den kom till i en tid då befolkningen höll på att supa ihjäl sig och unga tjejer som blev gravida utanför äktenskapet förstörde sina liv. Det är ingen ursäkt för att det gick överstyr men det var en annan tid. Och jag tror att vi kanske har lärt oss, och det tror jag att vi behöver prata om, att det är inte så enkelt. Man tyckte att det var synd att gå på dans t ex och då tänker jag att det skulle jag aldrig skriva under på idag. Men jag skulle skriva under på att det är synd att gå på krogen och ragga och

hitta en den här veckan och hitta en nästa vecka – det tycker jag inte är rätt. Framförallt tror jag att man far illa av det. Men att gå ut och dansa för att det är roligt och för att röra på sig är inte synd. Men det är inte så himla enkelt. För att den ena personen går dit med en tanke och en annan med en annan tanke och det ena är synd och det andra inte. Och så tror jag att det blir alltid svårt när man ska konkretisera. Men samtidigt tänker jag att vi behöver konkretisera och fundera kring. Vad händer om man går dit med en tanke men det blir på ett annat sätt?

Det finns hur många varianter som helst men det samtalet är viktigt. Sen tror jag inte att det är fel att fundera över ny kunskap. Idag vet vi mer om klimatfrågor, vi vet mer om globala frågor, vi har mer information. Då kan man fundera på finns det nya synder? Är det synd att ta bilen till jobbet? Jag tycker att det är något ska vi prata om och fundera kring. Jag tror också att syndbegreppet kan få en ny renässans i den frågan. Jag tror inte att det är synd att jag tar bilen till jobbet. Men jag tror att när jag tar bilen till jobbet så är jag en del i ett system i världen som definitivt är synd. Då kan det också täcka in det som jag på ett sätt inte kan göra så mycket åt men ändå är en del av och därför måste göra något åt.

Det är ett ord som inte finns i vårt vokabulär och när det händer med ord så finns det två sätt. Antingen så hoppar vi över det ordet och tar något annat eller så funderar vi över säger det här ordet någonting mer än eventuella synonymer och det tror jag att synd gör. Jag tror att det är ett större och mer komplext ord än de man försöker ersätta dem med. Däremot tror jag att de orden kan vi ha stor nytta av för att komplettera och fundera över vad synd innebär. Om man tar ordet otillräcklighet så kan det vara en synd men en del av min otillräcklighet är det absolut inte. Jag tror att det finns en poäng i att behålla ordet men att som med alla ord måste förhandlas – vad innehåller det här ordet? Annars dör dem. Då kanske synd kommer ha en annan innebörd idag än vad det hade för 100 år sedan.

- C. Jag tror på att återerövra begreppet synd. Så att det får en mer ”rätt” betydelse. Det tänker jag med ord överhuvudtaget. Ofta pratar vi om detta med konfirmanderna och att de inte förstår gudstjänsten och bort med det här kyrkspråket och varför kan vi inte använda vanliga ord? Samtidigt tänker jag att det finns vissa ord, helig, nåd, det finns vissa ord som jag tror att om vi försöker ersätta eller översätta dem, vad hittar vi för ord som går att ersätta med? Utan snarare fylla dem och göra dem till verkliga, jag tänker att det snarare handlar om det. För jag tänker att det här med speciella ord, det

[Type text]

finns ju inom allt, börjar man med en ny hobby så är det massa ord man måste lära sig och man kan inte säga något annat än babord och styrbord på en båt för då förstår inte folk. För det är det man pratar om. Till viss del tror jag att det är så med en del ord i tron, då behöver de finnas för de faktiskt betyder någonting men vi får förklara och fylla dem med innehåll snarare än att ta bort dem. Där tänker jag att synd är ett sådant ord för vad skulle vi kunna prata om istället? Jag vet inte om skuld är samma ord, jag tror inte det. Och trasighet är inte heller samma sak och då är vi tillbaka i det där – det som drabbar mig. Sen vet jag inte om det behöver stå syndabekännelse i en agenda eller om vi skulle kunna ha något annat? Nej snarare handlar det nog om att kunna förklara orden. Och jag tänker att människor har en förförståelse av ordet. Som vi inte har i kyrkan – ständigt detta glappet. Men jag tror inte på att kasta bort det. Varken ordet eller begreppet.

Alla tre intervjuobjekt är överens om att de specifika stororden fyller en viktig funktion och att det inte finns någon synonym till synd som skulle kunna ersätta det rakt av. Vi behöver jobba med orden. Intervjuobjekt B visar på att den nya kunskap vi har idag om klimatfrågor t ex för in nya dimensioner att relatera begreppet synd till. Intervjuobjekt C tycker att man ska återerövra ordet genom att förklara och fylla det med innehåll.

SLUTDISKUSSION

De redovisade frågorna och svaren från intervjuerna syftar till att ge en bild av hur syndbegreppet reflekteras kring bland präster idag. Svaren visar att både sammanhangen de olika individerna rör sig i och deras personliga reflektion skiljer sig åt. Samtidigt är flera erfarenheter och funderingar gemensamma. Slutdiskussionen är indelad under fyra rubriker där jag kommer diskutera intervjusvaren i relation till varandra, uppsatsens första del och ny litteratur.

Precis som jag nämnde i inledningen syftar inte denna uppsats till att ge ett kvantitativt resultat utan fokus ligger på de tre intervjuobjektens erfarenheter och det är det som är utgångspunkten i min slutdiskussion. Intervjuerna syftar till att undersöka ett fenomen i deras livsvärld. Även om jag inte intervjuat fler än tre personer tror jag att mycket av det som kommit fram i intervjuerna kännetecknar hur det ser ut i många församlingar runt om i

[Type text]

landet. Jag är medveten om att jag när jag tolkar intervjuobjektens utsagor inte kan vara helt neutral eller objektiv utan att min tolkning alltid påverkas av min förståelse och av mina egna erfarenheter.

TALET OM SYND

Syndbegreppet har i svenskkyrklig tradition ett tungt bagage. Precis som jag nämnde i inledningen till denna uppsats förknippas det mycket med den så kallade syndakatalogen – en slags förteckning över handlingar som inte var tillåtna.³³ Denna uppkom och användes, som ett av intervjuobjekten påpekade, säkert i ett gott syfte till en början men att det sedan spårade ur. Idag förknippas det ofta med skam- och skuldbeläggande av människor och deras handlingar. På så sätt blev det något som tryckte ned människor och fick dem att känna sig ovärdiga och syndfulla. Den äldre generationen gudstjänstbesökare bär ofta med sig denna känsla som ett eget eller ärvt minne vilket till exempel kan ta sig uttryck i att de känner sig ovärdiga att ta emot nattvarden. Ett av intervjuobjekten pekar på att erfarenheten skiljer sig mycket åt mellan generationer (bilaga 1, sida 2). Den äldre, gudstjänstfirande generationen bär ofta med sig en äldre förståelse och tolkning av syndbegreppet som skam- och skuldbelägger. Den yngre generationen relaterar till detta på ett annat sätt, till exempel genom medvetenhet och engagemang i globala orättvisor och klimatfrågor. När det gäller den yngre generationen är det samma intervjuobjekts erfarenhet att inte begreppet synd används för att beskriva och/eller relatera till de erfarenheter de gör och orättvisor de reagerar mot (bilaga 1, sida 2).

Ett av intervjuobjekten pekar på den pedagogiska utmaningen i att förmedla syndbegreppets innebörd. Att begreppet är komplext och inte helt lätt att förklara (bilaga 1, sida 5). Hur kan man förmedla att människan syndar och är felbar men samtidigt värdefull och innesluten i nåd utan att förminska eller förstora det ena eller det andra? Och om fokus rent historiskt har legat mycket på synd och människans brister så kanske vår tids fokus har slagit över åt andra hållet, till att betona att människan är värdefull och undvika det svåra i att tala om att hon även är felbar och i behov av räddning? Där menar intervjuobjekt C att budskapet utifrån om människans inneboende kraft att skapa sin egen lycka tagit sig in i kyrkan till viss del och på så vis kanske gjort talet om synd överflödigt (bilaga 1, sida 10).

Hur kan man förmedla budskapet om Guds kärlek som väcker medvetenheten om människans syndfullhet i konkurrens med de nyandliga alternativen som erbjuder den

³³ Cedersjö, Björn, *Bortom syndakatalogen*, Falun: Författaren och Bokförlaget Libris 2001, sid 4-7.

[Type text]

autonoma människan harmoni och kosmosglädje?³⁴ Hur kan man hitta en definition av syndbegreppet som stämmer överens med människors upplevelser och känslor men samtidigt inte gör avsteg från luthersk teologi? I en av intervjuerna kom den latinamerikanska befrielse-teologin upp som exempel (bilaga 1, sida 1). Där har talet om synd relaterat till och synliggjort de strukturella problem och orättvisor som finns i samhället och på så vis har religion och teologi blivit en aktiv motståndsrörelse i kampen mot fattigdom och orättvisor.³⁵ Kanske skulle talet om synd fokuseras på de orättvisor som finns i världen och de strukturer som människor är en del av och sitter fast i och som begränsar individens handlingsutrymme. Det skulle på samma gång gå hand i hand med den medvetenhet som finns i vårt samhälle idag om miljöproblem och globala frågor och också knyta an till den lutherska tolkningen av synden.

SYNDENS ROLL I KRISTET LIV

I alla tre intervjuerna framkom att det till viss del samtalas om synd, främst i relation till syndabekännelsens vara eller inte vara och i så fall vart i gudstjänsten den ska placeras. Ett av intervjuobjekten poängterade tydligt att det då handlar om samtal som förs bland personalen och inte med den gudstjänstfirande församlingen. Samma person menade också att den konfirmandundervisning som bedrivs i den aktuella församlingen har en del undervisning som syftar till att berätta om syndbegreppet men att det inte används som ett tillfälle för dialog vilket innebär att man faktiskt inte vet hur varken församlingsbor eller konfirmander reflekterat kring detta (bilaga 1, sida 11).

Intervjuobjekt B menar att tankar och reflektioner kring synd ofta spontant uppkommer vid de olika mötesplatserna som till exempel en samtalsgrupp eller ett bibelstudium och att h*n ofta använder beredelseordet till att tala om detta (bilaga 1, sida 5-6). I denna fråga skiljer sig detta intervjuobjekt markant från de andra vilket är intressant. Vad kan det bero på att det förekommer så stora skillnader? Är det en i allmänhet mer högkyrklig församling som attraherar personer som bär på dessa frågor? Eller är det i en mer högkyrklig miljö som möjligheten till dessa samtal uppkommer? Samma person menar också att sammanhanget i en gudstjänstfirande gemenskap bidrar till att sätta ord på mina erfarenheter (bilaga 1, sida 6). Kanske är det just där vi har svaret på frågorna? Om prästen de facto kommunicerar tankar och reflektioner kring begreppet synd så bidrar h*n till att göra det till en del av den gudstjänstfirande personens livsvärld – något man funderar kring och i

³⁴ Jeanrond, Werner G., *Gudstro. Teologiska reflexioner II*, Lund: Arcus förlag 2001, sid 133-159.

³⁵ <http://www.ne.se/befrielse-teologi#>

[Type text]

förlängningen kanske tar upp i en samtalsgrupp eller ett bibelstudium.

Intervjuobjekt B menar att prästen i beredelseordet (inledningen på gudstjänsten, efter klockorna ringt) har en pedagogisk uppgift att förbereda och vägleda församlingen för syndabekännelsen och avlösningen (bilaga 1, sida 6). Vad är det vi ber om förlåtelse för? Hur tar vi emot förlåtelsen? Kan vi förstå att vi blir förlåtna? I beredelseordet finns ju också möjligheten att mer konkret tala om vad det är vi lägger in i begreppet synd? Vad är vår delaktighet i världens bortvändhet från Gud? Intervjuobjekt C tar upp en tendens i Svenska kyrkan att man väljer att ta bort sånt som man är rädd ska bli obekvämt och plattar till för att anpassa det för fler och göra budskapet mer tillgängligt (bilaga 1, sida 10). I processen att bli en "lågtröskelkyrka" är man kanske rädd att utnyttja beredelsen för att faktiskt peka på vad som är synd, vad som är varje individs delaktighet i orättvisorerna i världen? Det finns en rädsla för att tydlighet med vad kyrkan står för ska göra att färre kommer till kyrkan, att man förlorar i dopantal och att konfirmanderna blir färre. Jag tror också att detta är en del i förslaget om att syndabekännelsen ska bli valfri vilket jag återkommer till längre ned.

SYNDBEGREPPET SOM HINDER ELLER MÖJLIGHET

Föreställningen om hur Svenska kyrkan använder och tolkar syndbegreppet baserat på Svenska kyrkans historia kan vara ett hinder. Det tunga bagaget kan stå i vägen för människor som överväger att ansluta sig till den kristna tron och/eller längtar efter kyrklig gemenskap. Detta är ju, precis som ett av intervjuobjekten poängterar, i så fall mycket olyckligt eftersom det inte stämmer överens med verkligheten (bilaga 1, sida 12).

Syndbegreppets möjlighet består till största delen i att kunna erbjuda en motbild till samhällets krav och förväntan på individen. Genom att betona att människan är både syndig och värdefull och innesluten i nåd finns möjligheten att distansera sig från kravet på perfektion och omfamna en människosyn som är mer med verkligheten överensstämmande. Ett av intervjuobjekten pekar just på det faktum att syndbegreppet visar på verkligheten (bilaga 1, sida 7). Att människan är inkapabel att vara eller bli fullkomlig eller perfekt men är värdefull och räcker till ändå.

Svenska kyrkan har här ett stort ansvar i hur man väljer att tala om och formulera sig kring syndbegreppet. Att till exempel använda sig av beredelsen för att dels förbereda församlingen på att ta emot förlåtelsen och dels för att berätta om hur man som teolog och präst tänker kring begreppets mening och funktion. Om en tolkning av begreppet som är relevant för människors liv idag och samtidigt i enlighet med den lutherska läran förmedlas kan det ha betydelse för människor.

[Type text]

Under rubriken ”Strävan efter perfektion” ovan diskuterar jag en tendens i vårt samhälle idag som innebär att alla människor är ansvariga för sin egen lycka och kan bli perfekta om de jobbar tillräckligt hårt på det. Via tidningar, självhjälpböcker och TV-program framförallt förmedlas idealet för hur vi ska forma våra liv. Vi ska äta nyttig mat vi lagat själva (Mat-Tina, Jamie Oliver m fl), träna så att vi håller oss friska och hälsosamma och framförallt snygga, vi ska renovera och inreda vårt hem- gärna på egen hand – samtidigt som vi gör karriär, tjänar pengar och är bra och engagerade föräldrar. Samtidigt som vi kan dregla över snygga hem i homestyling programmen Sommartorpet, Äntligen hemma, Nya rum och lära oss att äta nyttigt av Anna Skipper kan vi också förfasas över ouppfostrade ungar i Super nanny, överviktiga människor i Biggest loser och ekonomiska katastrofer i Lyxfällan. Den massmediala bilden av vad som är rätt och vad som är fel är glasklar och hänsynslös – antingen är du en vinnare eller så är du en förlorare. Är det en frihet för individen att kunna åstadkomma allt och nå dit hon vill eller lägger denna förväntan istället en orimlig börda på människor? När vi nås av alla dessa budskap där vi sitter i TV-soffan; trötta, smååtande och med gamla tapeter på väggarna – känner vi oss uppmuntrade eller misslyckade?

Intervjuobjekt A pekar på dessa trender och menar att kanske är det samma sorts regler och krav på människans beteende och liv som kyrkan tidigare stod för (bilaga 1, sida 3)? Att detta leder till skam- och skuldbeläggande av individen när hon känner att det är omöjligt att prestera på topp inom alla dessa kategorier. Kanske predikas samma budskap idag som kyrkan gjorde förr fast i en modern tappning och predikstolen är någon annanstans? Vad är skillnaden mot de förhållningsregler som kyrkan lade på människor i form av syndakatalogen? Kanske är den enda skillnaden formuleringen – när kyrkan listade vad individen inte fick göra så säger media till henne vad hon ska göra. Men i varje ”ska” finns ett inbyggt fördömande – massmedia och modevärlden säger till oss att vi ska vara smala – alltså ska vi inte vara tjocka. Att vara tjock är sämre än att vara smal.

Strävan efter förbättring uppmuntras generellt i luthersk tradition så länge målet är kärlek och rättvisa för hela Guds skapelse. Det betyder att det individuella perspektivet alltid måste balanseras mot det som är den kristna traditionens tyngdpunkt vilken ligger på gemenskapen människor emellan och med Gud.³⁶ I dagens individualiserade samhälle där varje individ är ansvarig för sin egen lycka känns detta väldigt långt borta. Jag tror att det finns en viktig och aktuell poäng hos Luther när det gäller detta. I vår del av världen lever

³⁶ Grantén, Eva-Lotta., ”Med synd född eller helt perfekt?”, Gerle (red), *Luther som utmaning – om frihet och ansvar*, Stockholm: Verbum 2008, sid 156-158.

[Type text]

människor på ett sätt som slösar resurser och förstör miljön vilket drabbar hela jordklotet och främst de som lever i de fattigaste delarna av världen. Gemenskapen människor emellan och med Gud kan här översättas till dagens tal om klimathot och svält där en liten del av världen lever i lyx på de många fattigas bekostnad. Samtidigt behöver det inte betyda att en tro på luthersk kristendom innebär att man inte får eller bör sträva framåt utan att förbättring som sagt var uppmuntras – dock inte på bekostnad av andra människors möjligheter, hälsa och rättigheter. Där kan den lutherska teologin finna beröringspunkter med de röster som höjs idag mot den politik som förs och det sätt som företag urvattnar jordens resurser för ekonomisk vinning.

Alla tre intervjuobjekt är ense om syndbegreppets relevans för den kristna tron och livet. De har dock lite olika tankar kring hur talet om synd ska ske. Intervjuobjekt B pekar på behovet av att konkret tala om beteenden som är syndfulla i individens liv (bilaga 1, sida 8) medan A mer fokuserar på strukturer i samhället och det som hindrar människor från att blomma ut (bilaga 1, sida 1-2). Är fokus på specifika beteenden vad kyrkan behöver för att specificera vad man menar när man talar om synd eller är risken att man faller in i gamla mönster? Att man upprättar en ny syndakatalog anpassad efter dagens samhälle? Om vi vänder blicken mot Luther igen så vet vi att ett av hans huvudargument när han gick i polemik med katolska kyrkan var det som han kallade gärningsfromhet, dvs att människor som gjorde goda gärningar ansågs som bättre kristna. Luther menade att det inte finns något som människan kan prestera för att bli rättfärdig, det sker helt på Guds initiativ. Synden kommer från bristen på tillit till Gud vilket gör att hon handlar fel. Det är alltså inte i den konkreta handlingen som människans synd består.³⁷ Om man alltså väljer att diskutera enskilda beteenden som syndfulla är risken att man hamnar i en klassificering igen. Om kyrkan t ex fastslår att gå på krogen för att ragga och ta med sig någon hem, för att använda intervjuobjekt B's exempel, som att synda. Då säger man samtidigt att att *inte* gå på krogen för att ragga och ta med sig någon hem är att undvika att synda (i detta specifika exempel). Men i och med att människan alltid gör fel, handlar mot Guds vilja och orätt mot sin nästa så är frågan om en sådan konkretisering egentligen skulle fylla någon funktion? För anledningen till att bestämma ett beteende som syndigt är väl att man vill hindra människor från att begå den synden? Och då har man samtidigt bestämt att en person som avstår från just detta beteende syndar inte och är kanske därmed en bättre kristen? Ställer man detta mot Luthers tal om att människan alltid är syndig och av egen kraft aldrig kan bli syndfri så är det svårt att se

³⁷ Luther, Martin, *Om en kristen människas frihet*, Stockholm: Verbum 1994, sid 9-12.

[Type text]

meningen med att upprätta regelverk för vilka konkreta handlingar och beteenden som är syndiga och inte. Om människan aldrig kan bli fullkomlig i sig själv leder det med all säkerhet bara till att låsa in och passivisera henne. Att fastställa en handling som syndig är samtidigt att lägga in en värdering i just detta beteende och i förlängningen även i att avstå från detta beteende. Även om det kan finnas något gott i att visa på vad som är ett rätt sätt att leva så innehåller ett sådant påstående alltid en negation – vad som *inte* är ett rätt sätt att leva – och det är detta som är den verkliga värderingen.³⁸ Att den som inte lyckas leva upp till det som anses rätt betraktas som ”sämre” än andra vilket blir en acceptabel värdering av en människas sätt att leva i den gruppen eller gemenskapen. Risken är överhängande att historien skulle upprepa sig, att beteenden skulle klassas som syndiga och vi skulle vara tillbaka i syndakatalogen – kanske bara i en lite annorlunda skepnad. Det är bättre att lära sig av erfarenheten och ta människors känslor av skam och skuld på allvar. Även om våra handlingar enligt luthersk människosyn inte är oviktiga så är det ändå tron som är grunden för rättfärdiggörelsen. I samtalet om synden och dess betydelse är det nog viktigare att fokusera på människans oförmåga att alltid handla rätt - inte på konkreta beteenden. Precis som A visar på att det historiskt sett har varit fokus på den enskildes syndiga handlingar vilket resulterat i ett utpekande av människor, det kanske är mer meningsfullt att flytta fokus till det större perspektivet och tala om de strukturer som vi sitter fast i och som gör det svårt för oss att blomma ut som individer (bilaga 1, sida 1-2). Väljer vi att tala om det som är fel i vårt samhälle på ett mer allmänt plan; globala orättvisor, miljöproblem, klimathot, och som vi alla är en del av men där någon enstaka individ inte behöver bära hela bördan så kan vi kanske undvika att skam- och skuldbelägga människor och istället göra samtalet om synden och vad den betyder till något konstruktivt. De strukturer som alla människor är underkastade och som skiljer sig åt beroende på vart i världen man lever är inte en produkt av en enskild människas ondska. Vissa lever i överflöd och andra har inte rent vatten att dricka, detta tyder på en orättfärdig struktur som vi alla är en del av men som inte bör användas för att skam- eller skuldbelägga individer. Att tala om det, vad är orättfärdigt i världen och vad har jag som individ och det samhälle jag lever i för del i det, är viktigt och att det är på den kollektiva nivån som vi kan göra skillnad.

³⁸ Agamben, Giorgio, *Homo Sacer. Den suveräna makten och det nakna livet*, Göteborg: Bokförlaget Daidalos 2010, sid 148.

[Type text]

SYNDBEGREPPETS VARA ELLER ICKE VARA

Alla tre intervjuobjekt är ense om att det inte finns något annat ord som innefattar lika många dimensioner som synd och har samma betydelse. De är också överens om att det är viktigt att tala om synd, visa på den mening och den funktion det kan fylla i våra liv. Det finns ingen synonym som skulle kunna ta dess plats. Det kan dock finnas en poäng i att använda sig av andra ord som komplement, framförallt kanske i relation till människor som är främmande inför ordet så kan det vara en hjälp för att kunna förklara och förstå.

Risken med att göra sig av med syndbegreppet skulle kunna bli som att ”kasta ut barnet med badvattnet”. Man skulle kanske kunna göra sig fri från det arv, det bagage, som fortfarande förknippas med ordet men man skulle samtidigt förlora ett viktigt begrepp som kan säga något relevant om vad det är att vara människa.

Kyrkans storord som flera av intervjuobjekten talar om – nåd, helig, försoning, frälsning mm fyller en funktion. Precis som de ord som är specifika för akademiska discipliner och olika sporter så säger de något speciellt relaterat till situationen. Även om kyrkspråket kanske kan uppfattas högtravande, högtidligt och svårt att förstå till en början så fyller det sin funktion.

Alla tre är överens om att det inte är begreppet i sig och den lutherska tolkningen av det utan bagaget som följer med som är problematiskt, hur det använts på ett sätt som skuld- och skambelagt människor. De framhäver att de tror på att använda begreppet, fylla det med innebörd och relatera det till människors livsvillkor och upplevelser idag istället för att göra sig av med det.

Precis som jag skrev i inledningen finns det ett förslag inför den nya kyrkohandboken att syndabekännelsen ska vara valfri i vissa gudstjänster.³⁹ I alla mina intervjuer har syndabekännelsen spontant kommit upp i samtalet och det är tydligt att det för prästerna är en viktig del i gudstjänsten. En fundering som väcktes när jag läste igenom mina intervjusvar och artikeln om syndabekännelsens plats i gudstjänsten är om detta förslag egentligen handlar om att istället för att göra upp med begreppet och dess innebörd så förhandlar man bort dess (självklara) plats i gudstjänsten? Om Svenska kyrkan hade varit tydligare angående vad man lägger i syndbegreppet och hur man tänker kring det idag så hade kanske inte syndabekännelsens plats behövt vara omdiskuterad. Intervjuobjekt A menar att syndabekännelsens plats i gudstjänsten ännu är och alltid varit självklar men att man talar väldigt lite om vad den betyder och förmedlar (bilaga 1, sida 2). Intervjuobjekt B talar om att

³⁹ http://www.kyrkanstidning.se/nyheter/slopap_syndabekannelse_vacker_oro_0_14133.news.aspx

[Type text]

sammanhanget i den gudstjänstfirande gemenskapen bidrar till att sätta ord på mina erfarenheter, men om kyrkan avstår från att tala om ett visst begrepp, en viss del av kristet liv så tappar det i relevans/blir aldrig relevant för individen. Detta kan i förlängningen göra att begreppet och i detta fall syndabekännelsen känns främmande och otydlig. Kanske är detta förslag en del i processen att göra gudstjänsten och kyrkans verksamhet lättillgänglig och välkomnande för alla? Och att man i det arbetet väljer att kompromissa med det som är viktigt och centralt i den kristna, lutherska läran? Kan det vara så att avsaknaden av talet om synden har gjort syndabekännelsens funktion och poäng otydlig för många? Intervjuobjekt C återkommer flera gånger till hur det verkar finnas ett glapp mellan det som diskuteras internt; i gudstjänstplanering, förslag till ny kyrkohandbok, artiklar i Kyrkans Tidning etc och det som församlingen får del av. Samtalet med församlingsbor, medlemmar och gudstjänstfirare som syftar till att lyssna på deras upplevelser och reflektioner är obefintligt i detta sammanhang. Detta är ett stort problem i och med att utan medlemmar och gudstjänstfirare så finns det ingen kyrka. Kyrkan *är* sin församling och därför är det ibland kanske viktigare att lyssna till vad de har att säga än att prata själv.

Intervjuobjekt A tar som exempel samtalen i efterdyningarna av mordet på Elin Krantz som en plats och en plattform där Svenska kyrkan skulle kunna tala synd (bilaga 1, sida 4). När en sådan tragedi drabbar en familj och ett samhälle uppkommer alltid samtal om ondska, förlåtelse och straff och där finns intressanta beröringspunkter där kyrkan kan välja att ta aktiv del i dessa samtal. Då kan man både erbjuda sätt att fundera kring de bitarna och hjälp att gå vidare för den enskilda individen men också visa på hur Svenska kyrkan reflekterar kring dessa frågor.

Relationslöshet, synd, frälsning, perfektion – ord som säger något om hur människor upplever sin verklighet. Kyrkan står för något i samhället och begreppen måste vara ändamålsenliga för arbetet. I organisationen finns dock begrepp som lever kvar men som förlorat eller fått en felaktig innebörd. Kyrkan, prästen, deklarerar någonting vid dopet som inte har någon betydelse för människan om hon inte vet vad det betyder, inte vet innebörden. Kyrkan menar att frälsning ger återupprättelse, men då måste synd kunna förklaras för annars förlorar även frälsningen sin mening. Om människan inte har en relation till synden och vet vad kyrkan lägger i ordet så är det svårt att veta vad frälsningen fyller för funktion. Vad frälses människor från och till? Begrepp som lever kvar men ej används och förklaras. Kyrkan behöver samtala om synd och frälsning – hur blir det meningsfullt för människor? De samtal som förs kommer sällan medlemmarna till del vilket är problematiskt. Detta är en kritik som

[Type text]

kyrkan måste ta till sig. Om inte kyrkan är tydlig med vad hon står för och vad hon kan erbjuda människor så kommer hennes roll i samhället att bli alltmer perifer och otydlig.

SLUTSATS

Att hitta litteratur, skriva första delen och förbereda och genomföra intervjuerna var roligt och spännande. Den svåra delen av uppsatsen var att diskutera och jämföra resultaten. Kanske hade fler, smalare frågeställningar gett svar som hade varit lättare att jämföra med varandra. Samtidigt hade det inte gett samma utrymme för intervjuobjekten att resonera och reflektera fritt. Fler intervjuer hade troligtvis inte underlättat slutdiskussionen utan bara gett utrymme för fler variationer. Ytterligare en intervju hade dock kunnat ge ett underlag för att göra en jämförelse ur genusperspektiv, något som jag i denna uppsats valt bort. Detta på grund av att jag gjort tre intervjuer vilket jag tyckte var för få för att det skulle räcka som underlag för en genusanalys.

Något som jag skulle valt att göra annorlunda om jag fått göra om det är att jag skulle valt en annan formulering av frågorna. Mina formuleringar baseras på en förförståelse som i sin tur formas av att jag kommer från ett lågkyrkligt sammanhang. Vid mina intervjuer insåg jag att det fanns vissa skilda uppfattningar på områden jag inte förväntat mig. Detta önskar jag att jag hade funderat över innan och gett mer utrymme för att kunna fånga upp. Något som också hade varit spännande, men kanske svårt att passa in inom ramen för uppsatsen, är att låta de tre intervjuobjekten få diskutera frågorna med varandra. Då hade varje fråga kunnat beröras mer på djupet och skillnader och likheter framträtt tydligare.

DET ÄR TYST OM SYNDEN

Syndbegreppet har ett tungt bagage som Svenska kyrkan inte lyckats frigöra sig ifrån. Det är tyst om synd i många kyrkor. Man hör sällan talas om vad synden betyder, hur vi kan tänka och reflektera kring den. Den innebörd som många människor förknippar med ordet synd som härstammar från syndakatalogen stämmer inte med hur kyrkan ser på det idag. Men genom att inte tala om det har man heller inte lyckats bryta med historien. Lägga av sig bagaget och gå vidare. Min erfarenhet efter att ha gjort intervjuerna är att det nog finns viss rädsla inför att ta upp detta igen. Ordet förknippas med så mycket negativt och är därför väldigt laddat. Detta har i sin tur lett till att Svenska kyrkan inte har lyckats förmedla att man gått vidare, att tankarna kring synd idag tar sig annorlunda uttryck. Genom att inte ta tag i det, genom att inte

[Type text]

säga vad man står för och vad man tror så tillåter man en gammal innebörd av ordet synd, och i förlängningen en uppfattning om Svenska kyrkan som organisation, att leva vidare.

Två av intervjuobjekten menar på att de sammanhang där det teologiska samtalet sker, där till exempel syndbegreppets innebörd och syndabekännelsens plats och roll diskuteras inte är tillgängliga för alla. Ofta sker det i personalgruppen men det når inte ut till församlingsborna och gudstjänstfirarna inbjuds inte till något forum där det diskuteras. Intervjuobjekt B är den enda som menar att h*n talar om det till exempel i beredelsordet och samma person menar också att det finns ett aktivt intresse från församlingens sida. Där blir det tydligt att när syndbegreppet är något som prästen själv använder och reflekterar kring så blir det en del i gudstjänstbesökarnas vokabulär, en del av dess livstolkning. Det blir ett aktivt begrepp som det i förlängningen finns ett intresse från individens sida att diskutera vilket visar sig i bibelstudium och samtalsgrupper. Om prästen talar om synd och visar på vad kyrkan lägger i det begreppet så blir det en del av livet, av den kristna tron för gudstjänstfirarna. Det i sin tur väcker ett intresse för att samtala och diskutera begreppet på de mötesplatser som finns i församlingens liv. Prästens uppgift som handledare och vägledare blir då än tydligare eftersom det finns en förväntan hos gudstjänstfirarna att synd är något som talas om och funderas kring.

Intervjuobjekt B ställer mycket intressant frågan om vad som är församlingens, kyrkans och prästens uppgift? Är diskussionen om att göra syndabekännelsen valfri en produkt av dåligt arbete och förvaltarskap på detta område? Har Svenska kyrkan misslyckats i att förmedla att de dels gått vidare från syndakatalogens tunga bagage och att de nu har ett annat sätt att fundera och reflektera kring begreppet? Jag tror tyvärr att svaret på den frågan är ja. I kombination med att talet om människans fullkomlighet och självtillräcklighet till viss del smugit sig in i kyrkan så har syndbegreppet blivit överflödigt. Det beror inte på att syndbegreppet inte har något viktigt att säga om livserfarenheter som alla människor delar utan att Svenska kyrkan istället för att göra upp med historien och ta tillbaka ordet har låtit det falla bort. Detta gäller inte alla församlingar (precis som jag tog upp ovan finns det undantag) men jag är säker på att många skulle känna igen sig i beskrivningen och det är ett faktum att syndakatalogens ande svävar som ett spöke över människors uppfattning om Svenska kyrkan även idag.

Kanske är rädslan för att tala om syndbegreppet ett försök att hitta en genväg i konkurrensen med andra alternativ om människors tid och engagemang? Är det i så fall något som hjälper eller stjälper? Jag tror att Svenska kyrkan i sina försök att vara så många som möjligt till lags lägger fällben för sig själv. Om man plattar till och tar bort det som kan vara

[Type text]

stötande och svårt så är frågan till slut vad det är man vill att människor ska komma till och engagera sig i och tro på? För vågar man inte stå för det man tror på så är det också svårt för människor att veta hur de ska förhålla sig. Och en kyrka som inte vågar tro och tycka och förmedla det blir det väldigt svårt att hitta någon mening med.

Det finns hos intervjuobjekten viss självkritik och ifrågasättande. Vad vet vi om församlingen och om de som kommer för att fira gudstjänst? Det är vår uppgift att ta tag i det, att vänta ut kommer inte leda någonvart. Det är viktigt att använda de sammanhang som redan finns; öppen förskola, bibelstudium, samtalsgrupper, babyrytmik etc för att föra upp samtalet om synd och begreppets innebörd på agendan igen. Intervjuobjekt B menar att den lutherska tolkningen av synd svarar mot verkligheten. Det är en realitet att människor gör saker som är fel, handlar mot bättre vetande, sårar och/eller skadar andra och att världen upplevs som orättvis. Detta är sant i så motto att dessa känslor och upplevelser är mänskliga, delas av alla. De är en del i vad det är att vara människa. Genom att tala om och dela dessa erfarenheter och känslor, sätta ord på det som är djupt mänskligt kan syndbegreppet bli relevant igen. Syndkatalogen kan stå som ett avskräckande exempel på hur man inte bör göra. Lära sig av erfarenheten och försöka undvika att göra om samma misstag.

OFULLKOMLIG MEN ÄNDÅ VÄRDEFULL OCH TILLRÄCKLIG

Den bild som massmedia producerar av hur individen har oändliga möjligheter att lyckas och att hon kan bli fullkomlig och perfekt på egen hand, med hjälp av hårt arbete, ställer orimliga krav på individen. På samma sätt som media visar hur man ska vara visar de också på ett hänsynslöst sätt hur man inte ska vara. Det ställer orimliga krav på människor. Istället för att individen ska känna sig fri att åstadkomma det hon drömmer om riskerar det istället att skam- och skuldbelägga henne för allt hon inte klarar av att leva upp till. Det lägger samma börda, pekar med hela handen på samma sätt som kyrkan gjorde förr, men nu befinner sig predikstolen någon annanstans. När det gäller detta kan kyrkan erbjuda en motbild, syndbegreppet som visar på människan som ofullkomlig men ändå värdefull och tillräcklig. Även om man inte kan renovera sitt hus på egen hand eller klarar att gå ner de där sju kilona som man föresatt sig är man god nog. Man räcker till. Där kan syndbegreppet erbjuda en motbild till de krav som media ställer på individen.

Den lutherska människosynen har ofta tolkats som pessimistisk, att människan är utan hopp just på grund av att hon inte kan komma från att hon är syndfull. Men den lutherska traditionen uppmuntrar även människan att sträva efter förändring, så länge målet är kärlek och rättvisa för hela Guds skapelse. Detta är en intressant poäng som går att relatera till

[Type text]

de diskussioner som förs på politisk nivå kring klimatmål och materiell standard och de röster som höjs för att protestera mot hur vårt levnadssätt påverkar människor i andra delar av världen. Vem har rätt att dumpa elektronikskrot på en soptipp i en by där barn svälter och vem har rätt att smutsa ner den luft vi alla andas med bensinslukande motorer? Det finns många beröringspunkter för Svenska kyrkan i dessa samtal och en möjlighet att peka på vad man idag lägger i begreppet synd.

Tidigare nämnde jag syndakatalogen och att den kan stå som ett avskräckande exempel på hur man ska undvika att göra i framtiden. Individens handlingar är inte vad som ska vara i fokus i samtalet om synd. Då riskerar man att falla i gamla hjulspår med skam- och skuldbeläggande, utpekande av enskilda individer. Människan är ofullkomlig och kan aldrig bli perfekt. Trots det är hon innesluten i Guds nåd och kärlek. Det som bör vara i fokus i samtalet om synd och begreppets innebörd är det i vår kultur och i vår samhällsstruktur som förhindrar människor att leva livet fullt ut, att blomma ut. Vi har alla del i den orättfärdiga strukturen men ingen enskild individ är ensamt ansvarig. I gemenskapen har vi möjlighet att förändra. Vi bär alla på en del av ansvaret och på en del av möjligheten till att göra skillnad.

De ord som är specifika för kyrkan är viktiga, de fyller en funktion och det finns inga andra ord som är direkt synonyma. Av den anledningen är det viktigt att inte överge syndbegreppet. Det är inte syndbegreppet som det är fel på utan hur det har använts. Andra ord kan användas som komplement för att underlätta förståelsen och att relatera det till människors situation här och nu.

Syndabekännelsens omdiskuterade vara eller icke vara tror jag är en produkt av att vi ej vågat tala om synden och vad vi lägger i det ordet. På så sätt har en gammal uppfattning fått fortsätta att råda. Vad fyller syndabekännelsen för funktion om människor inte vet vad det är vi menar med synd alternativt har en felaktig uppfattning om ordets betydelse? Att syndabekännelsens plats i gudstjänsten är omdiskuterad tror jag är en effekt av den rädsla som finns för att ta upp det. Ordet förknippas med mycket negativt och är därför så laddat så det har varit lättare att lämna det därhän än att göra upp med arvet. På samma gång har syndabekännelsens funktion och betydelse urlakats. Jag tror på att istället för att göra sig av med syndabekännelsen så ska man våga prata om vad den betyder och vad det är man ber om förlåtelse för. Om syndbegreppet relaterades mer till det som är djupt mänskligt; att vara en del i det som tär på världen istället för bygger upp den, att så split istället för att sprida kärlek och att delta i upprätthållandet och reproducerandet av orättfärdiga strukturer, och inte till individens privata handlingar vilka varit i fokus historiskt så skulle inte bara begreppet synd få en ny innebörd utan även förståelsen för syndabekännelsens självklara plats i

[Type text]

gudstjänsten skulle öka.

Kanske är det inte att ge syndbegreppet en slutgiltig tolkning och innebörd som är meningen utan snarare att (påbörja och) hålla igång ett samtal. Ett samtal som kan pågå på flera nivåer samtidigt och där alla är inbjudna att delta. På så sätt kan Svenska kyrkan visa på att de stora orden i kyrklig tradition, inklusive synd, är ord som faktiskt har en innebörd som är viktig och har betydelse för människors liv. Genom att visa på den lutherska tolkningen av innebörden i ordet – att människan är rättfärdig och syndare på en och samma gång – är det möjligt att erbjuda en motbild till medias krav på perfektion och samtidigt faktiskt visa vad det är kyrkan står för. På så sätt skulle det som förmedlas vid dopet, det som sägs vid beredelsen och i syndabekännelsen få en relevant innebörd.

SAMMANFATTNING

Uppsatsen tar sin utgångspunkt i Luthers lära om människan som rättfärdig och syndare på samma gång. Luther menade att det bara var genom tron som människan kunde bli rättfärdig. Synden består i själva handlingen utan i ett brustet Gudsförhållande. Döden och kroppslig begärelse är följdföreteelser. Hon kan aldrig bli syndfri av egen kraft. Trots det ger Gud henne sin nåd i överflöd genom Kristus. I opet ligger en förpliktelse från Guds sida att inte tillskriva synden någon vikt och inte döma människan för dess skull.

Genom dagspress, tv-program, veckotidningar och självhjälpsböcker pumpas budskapet ut till oss om vår inneboende kraft att bli de vi vill bli. Det finns inga hinder för individen att bli lycklig och fullkomlig, bara hon jobbar tillräckligt hårt på det. TV-programmen visar oss hur vi ska inreda och renovera våra hem, hur vi ska träna och äta och vad vi ska konsumera för att bli lyckliga. Samtidigt ska individen göra karriär, tjäna mycket pengar (så hon har råd att inreda och konsumera) och vara en bra förälder. Utöver detta erbjuder TV också program över hur det går om man inte lyckas i form av Biggest Loser, Supernanny och Lyxfällan. Budskapet är tydligt och hänsynslöst.

Min fråga i detta sammanhang är vad det lutherska syndbegreppet har för plats i Svenska kyrkan och om det finns någon möjlighet att nå ut till människor som stressas och pressas av de budskap de nås av och de krav det ställer på individen. Syndbegreppet förknippas mycket med hur det använts historiskt och uppfattningen utanför kyrkan och i den äldre generationen är att synden används för att skam- och skuldbelägga människor och deras handlingar. Inom kyrkan däremot är talet om synd ganska tyst idag, även om det varierar mellan olika församlingar så finns det många platser där det inte diskuteras, samtalas och/eller används.

I de intervjuer som jag genomfört med tre präster i Göteborgs stift framkom det att det baggage som följer med syndbegreppet absolut kan vara ett hinder för kyrkan att nå ut men också att möjligheterna i begreppet är stora och viktiga. De är alla tre överens om att syndbegreppet säger något relevant om vad det är att vara människa och om erfarenheter och känslor vi alla bär på. Samtidigt var de inte helt eniga i hur man ska tala om synden idag. Ett av intervjuobjekten pekade mer på nödvändigheten av att tala om specifika handlingar medan en av de andra menade på att det nog är mer meningsfullt att prata om strukturer i vårt samhälle som hindrar människor från att blomma ut.

[Type text]

LITTERATURLISTA

Agamben, Giorgio, *Homo Sacer. Den suveräna makten och det nakna livet*, Göteborg: Bokförlaget Daidalos 2010.

Bauman, Zygmunt, *Döden och odödligheten i det moderna samhället*, Göteborg: Bokförlaget Daidalos 1992.

Cedersjö, Björn, *Bortom syndakatalogen*, Falun: Författaren och Bokförlaget Libris 2001.

Grantén, Eva-Lotta., ”Med synd född eller helt perfekt?”, Gerle (red), *Luther som utmaning – om frihet och ansvar*, Stockholm: Verbum 2008.

Hägglund, Bengt, *De Homine*, Lund: C.W.K. Gleerup 1959.

Jeanrond, Werner G., *Gudstro. Teologiska reflexioner II*, Lund: Arcus förlag 2001.

Lantz, Annika, *Intervjumetodik*, Lund: Studentlitteratur 1993.

Luther, Martin, *Om en kristen människas frihet*, Stockholm: Verbum 1994.

Luther, Martin, *Om den trälbundna viljan*, Stockholm: Diakonistyrelsens Bokförlag 1964.

Lögstrup, K.E., *Det etiska kravet*, Göteborg: Daidalos 1992.

Sigurdson, Ola (red), *Ljus av ljus*, Stockholm: Verbum Förlag 1998.

WEBBSIDOR

http://www.kyrkanstidning.se/nyheter/slopad_syndabekannelse_vacker_oro_0_14133.news.aspx Hämtad 2010-11-17 kl 11.07.

<http://www.ne.se/befrielseologi#> Hämtad 2010-11-17 kl 11.31.

<http://svenskuppslagsbok.se/30066/hogkyrklig-kallas/> Hämtad 2010-11-26 kl 10.38

<http://www.ne.se/h%C3%B6gkyrklighet> Hämtad 2010-11-26 kl 10.38

<http://svenskuppslagsbok.se/12064/lagkyrklig/> Hämtad 2010-11-26 kl 10.38

<http://www.ne.se/1%C3%A5gkyrklighet#> Hämtad 2010-11-26 kl 10.38

[Type text]

BILAGOR

Bilaga 1: Intervjuer

[Type text]

A.

Vad tror du är anledningen till att talet om synd i Svenska kyrkan i stort sett tystnat helt?

Jag tror att begreppet synd är ganska belastat, att det ofta förknippas med skuld- och skambeläggande av människor och människors liv. Det finns i den kyrkliga historien och kyrkliga traditionen. Det är så förknippat med det att vi ofta låter bli att tala om det när vi istället skulle kunna ge det en annan innebörd. Jag tror egentligen att begreppet i sig är ganska viktigt – finns det något som heter synd, finns det något som vi alla människor bär på som är ont eller ett potential till det onda, mörkret inom oss? Istället har det blivit något slags utpekande av människor. Prästen har sagt att ”det där får man inte göra” och det är synd. Och så vill vi komma ifrån det och så har vi inte funnit något forum att tala om det utan det är fortfarande så belastat och förknippat med skulden och skammen för enskilda individer. Man kan ju tänka som t ex i Latinamerika har man ju talat mer om den strukturella synden, ondska som finns inbyggt i strukturer och som förtrycker människor. Det kanske ibland är mer meningsfullt att prata om, vad finns det för onda strukturer i samhället idag som vi sitter fast i och som vi inte kan frigöra oss ifrån? Medan det ofta i kyrkans historia har blivit den enskildes syndiga handlingar som varit i fokus.

I ett globalt perspektiv så ser man att större delen av världens befolkning svälter och lider och har det svårt medans vi i västvärlden har det väldigt bra. Då kan man säga som så att det liv vi lever här är ju inte individers synd – ingen enskild människas ondska – samtidigt kan man se att det är en orättfärdig struktur att så få lever i överflöd medans andra inte har mat för dagen. Där finns något syndfullt och orättfärdigt i att det är så. Men det är ju väldigt svårt att peka ut enskilda individer. Då finns det en gammal syndabekännelse som lyder ”jag har del i världens bortvändhet från dig Gud” och att se det, jag har en del i vissa strukturer som är orättfärdiga utan att skam- eller skuldbelägga sig själv eller gå över till moralism. Se att det finns orättfärdiga strukturer och sådant som är ont i världen men att det inte handlar om att jag tar ett glas vin på fredagen eller går ut och dansar vilket är exempel på saker som varit i fokus. Det blir ganska ointressant och det är det jag tror människor vänder sig mot och personer utanför kyrkan har svårt att förstå. Däremot bör man tala mer om detta, vad är ondska, vad är det som är orättfärdigt i världen och vad har jag för del i det. Då kanske syndabekännelsen kan bli relevant för människor att se sin egen del. Ibland kan vi påverka och ibland inte.

[Type text]

Jag tror att det är den negativa delen av människan som syndig och i behov av Guds nåd och frälsning är den som hamnat i fokus. Att människan även bär på det som är gott och har möjlighet att göra skillnad har helt hamnat i skymundan. Det finns sådant vi gör och är delaktiga i som inte är gott men så finns det sådant som är väldigt gott och vi har en väldigt stor potential. Nelson Mandela höll ett invigningstal när han blev president där han talade om ljuset i människan. Det har vi talat väldigt sällan om, framförallt i den svenska kyrkans lutherska tradition.

Syndabekännelsen har en väldigt självklar plats i gudstjänsten men vi talar väldigt lite om vad den betyder och förmedlar.

Har synd någon plats i människors utövning av sin kristna tro inom Svenska kyrkan idag?

Jag tror att det är väldigt mycket en generationsfråga. Jag tror att den äldre generationen som varit med i kyrkan länge bär med sig den här känslan av att inte räcka till, att vara ovärdig, på något vis bara genom att finnas till är man syndig. Och det kan ta sig uttryck i att man inte går fram till nattvarden för att man inte tycker att man är värdig. Medan yngre människor som vuxit upp i en annan tid och i en annan kyrka kan se att det är både och. Unga människor idag har ett engagemang för det som är rättvisa och globala frågor, miljö, det finns där och då finns det ju sådant som de ser som synd men de använder inte det begreppet. Ordet synd är väldigt förknippat med kyrklig tradition men man skulle ju kunna använda det för att beskriva det i dag som vi sitter fast i. Det finns ju många strukturer som man som t ex medelklasssvensk sitter fast i och som är svår att bryta sig fri ifrån och man kan inte känna någon personlig skuld i det men man kan ändå se att det finns något orättfärdigt i att det är på det sättet. Begreppet synd är svårt att använda för då får vi massa associationer direkt till andra saker och därför väljer vi att använda andra ord för att beskriva det. Men jag tänker så vad är det egentligen vi lägger i ordet synd. ”Det som skiljer oss från Gud” eller ”att missa målet”. Vad är ett gott liv? Vad är det goda livet? Då är det t ex alla människors lika värde som är en viktig princip tycker jag. Allt som trycker ner människor och gör att människor inte kan blomma ut är väl i en mening synd? När människor inte tillåts att leva de liv som de skulle kunna göra och är skapade till. Det skulle kunna vara en beskrivning av synd ur ett kristet perspektiv. Då finns det verkligen synd – det vi gör mot varandra eller strukturer som hindrar oss från att växa som människor.

[Type text]

Är den lutherska tolkningen av synd ett hinder eller en möjlighet för sekulariserade personer när de närmar sig kyrkan och den kristna tron?

Jag tror det finns en föreställning hos människor som inte är så aktiva i kyrkan att vi talar mycket om synd i kyrkan. Att så fort man kommer till kyrkan så är det första man får höra hur dålig man är. Det är ju ett hinder skulle man kunna säga för det är väldigt lite det vi talar om. Här i alla fall. Om man ska se kyrkan som något slags motståndsrörelse så kan man ju säga att det finns ju ett fullkomlighetsideal idag där man ska lyckas, putsa fasaderna och svaghet är något som ska jobbas bort. Då är det klart att kyrkan skulle kunna ge motbilder, vi kan aldrig nå upp till det och det kanske är så att vi måste leva våra liv ändå. Att vi är älskade trots att vi inte är fullkomliga. Och detta ideal och denna strävan kommer bara göra att vi känner oss otillräckliga. Det kanske är så att de här nya hälsoidealen, bilden av hur man ska bo, hur man ska se ut lägger väldiga krav på människan och skuld- och skambelägger människan på samma sätt som kyrkan gjort tidigare fast predikstolen är någon annanstans nu. Jag tänker på alla dessa tv-program om det perfekta huset, vad man ska äta. Människor känner sig otillräckliga när de nås av dessa budskap i soffan. Då är det inte kyrkan som skuld- och skambelägger utan att det snarare är så att upprättelsen ska finnas i kyrkan. Att du duger som du är.

Jag tror att det i Svenska kyrkan idag är som du säger att det är tyst om syndbegreppet men detta utpekande av människor – så här ska du vara, så här ska du leva ditt liv. Det finns fortfarande fast det är andra som predikar idag.

Det finns en gammal bok som Bo Giertz, den gamla biskopen, skrev ”Stengrunden”. Den beskriver en klassisk, luthersk, västsvensk kyrklighet. Där är bilden av människan som stengrunden – hur man än hackar kan det inte växa någonting. Det blir en väldigt mörk bild av människan. Då finns det inte utrymme för förändring. Det är hela tiden en balans, det här både och. Att inte känna sig helt värdelös i sin ofullkomlighet samtidigt som vi också måste kunna tro att det finns möjlighet till förändring. Att människor kan förändras. Att vi inte sitter fast, att det finns befrielse. Där är det ju för människan att invänta Guds nåd och frälsning men i sig själv inte göra någonting. Men då tänker jag så här att det kan människan väl visst åstadkomma någonting, göra någonting gott. Det finns väldig kraft i en människa och när människor kommer tillsammans. Det är klart att vi kan förändra och åstadkomma mycket gott. Har man den här väldigt klassiska lutherska bilden av människan som helt förtappad så kan det kväva denna förmåga att göra gott. Det kan lätt bli att frälsningen handlar bara om det som händer sen, i himlen, det gäller bara att hamna i himlen

[Type text]

vilket gör att det här livet tappar i betydelse. Men jag tror att frälsning handlar minst lika mycket om det här livet. Att det finns upprättelse och befrielse i det här livet. Och då tror jag att människor kan göra skillnad, att det finns både och, det finns mörker i oss men det finns också ljus. Och att vi vågar uppmuntra varandra, till att göra motstånd eller till att bryta oss ur det som är orättfärdigt. Och samtidigt denna sida att ibland orkar vi inte, vi kan inte och då är det så också.

Har syndbegreppet spelat ut sin roll eller ska det användas för att försöka föra samtal kring dess betydelse för kyrkan och människors liv idag?

Owe Wikström talar ibland om stororden. Kyrkans stora ord; frälsning, synd, rättfärdiggörelse, nåd allt sådant som inte är ord som används i dagligt tal. Det är ju kyrkans stora ord på något sätt som har ett väldigt laddat innehåll och det är ett väldigt starkt ord – om man jämför det med otillräcklighet eller brustenheter det blir lite mer ofarligt. Medan synd är ett väldigt starkt ord. Det kan både vara på gott och ont. Kanske är det ändå en uppgift att jobba med de här orden, eftersom de är en del av kyrkans bagage så är det nog vår uppgift att jobba med dem. Vad står de för, vad är synd idag? Det är vår uppgift som präster och teologer att jobba med det och inte bara överge det. Vad ska man ersätta ordet synd med, finns det något tillräckligt ord som skulle kunna? Det finns ord som rör sig i gränslandet. Otillräcklighet t ex kan vara så mycket annat som inte är synd. Att inte räcka till är inget vi behöver be om förlåtelse för. Synden handlar om någonting som jag kan behöva bli förlåten för. För vissa människor är det sådant man har gjort som man kommer bära med sig hela livet och som man behöver förlåtas för. För andra kanske det inte är så väldigt konkreta saker och då blir det mer det kollektiva – delaktigheten i världens bortvändhet från Gud.

Jag tycker vi ska ha kvar ordet synd. Risken är att det blir lite att kasta ut barnet med badvattnet. Det är jobbigare att prata om synd än om t ex otillräcklighet för då är det något som jag gör som är fel eller ont. Det är ett mycket mer laddat ord. Det kan bli fel om vi ber om förlåtelse för att vi inte orkar t ex. Jag tror att vi måste jobba med dessa orden, det är varje kyrkas uppgift att reflektera över de stora orden.

Det finns ju otroligt många sammanhang där det talas om synd och förlåtelse fast man inte använder dem orden. Jag tänker på t ex mordet på Elin Krantz som är aktuellt nu, alla sådana medialt uppmärksammande händelser. Kan man förlåta? Är det en synd det som hänt? Man använder inte det ordet utan talar om ondska. Tittar man på nätet så handlar det mycket om det – straff, förlåtelse. De samtalen är ju ständigt pågående men de förs ibland utanför kyrkan. Där finns ju anknytningspunkter för kyrkan att tala om synd.

[Type text]

Det är spännande att prata om det, vad är det och vad väcker det i oss? Att ha sammanhang i församlingarna där man pratar om de här orden tror jag är viktigt.

B.

Vad tror du är anledningen till att talet om synd i Svenska kyrkan i stort sett tystnat helt?

Även om jag på ett sätt känner igen mig i din beskrivning så skulle jag inte säga att jag känner igen mig själv. Då är det alltid svårt att prata om varför andra gör på ett visst sätt. Jag tycker inte heller att jag känner igen majoriteten av de sammanhang jag varit i som präst under dessa fem åren. Jag tror att det finns ganska stor variation. Om man skulle göra statistik på det, är det i majoriteten av församlingarna i Svenska kyrkan som talet om synd har försvunnit? Sen är det klart att det förändrats. Om man går tillbaka och lyssnar på predikningar för 50 eller 100 år sedan så är det klart att det låter annorlunda och det ska det ju göra. Jag tycker att jag hör kollegor säga att ”man ska inte trycka ner folk i skoskaften” ”man ska inte känna att man är en syndare utan man ska känna att man är värdefull”. Jag tror inte att det är en motsats i det. Jag tror inte att man som människa förlorar sitt värde för att man är syndare utan man är både och. Man är både värdefull och en syndare. Man är inte värdefull för att man är en syndare men fastän man är värdefull är man en syndare. Det är klart att där finns en pedagogisk problematik som gör att man måste kunna förmedla både och. Och det finns ju inget värde i att förkunna synden i sig utan tanken är ju att komma med evangeliet och med befrielsen. Möjligen skulle jag kunna tänka mig att en av orsakerna skulle kunna vara ett pedagogiskt bekymmer i att förmedla en komplex bild. Sen tror jag att det är en kulturell fråga. Jag tror inte att det sitter präster på sin kammare och tänker ”det är så komplext så vi får hoppa över hälften” utan jag tror mer att det är en kultur. Att det är en förenkling av en komplex bild.

Jag pratar absolut om synd i förkunnelsen. Inte minst i beredelseordet. Det är viktigt inför en syndabekännelse och en avlösning. Beredelseord kan variera men det är en naturlig del. Om man går tillbaka och tittar i mina beredelser så finns det med på något sätt. Sen kan man behöva använda kompletterande begrepp – skuld, trasighet och bortvändhet. Och att det finns det också en poäng med. Och ordet i sig är naturligtvis inte det viktiga. Jag tycker att många, inte alla, men många av mina kollegor som jag har lyssnat på ofta gör likaledes. Sen tycker jag också att det är vanligt att om man har samtalsgrupper så kommer diskussionen om synd upp, och då är det sällan jag som initierat dem. Men det är jättevanligt

[Type text]

att det kommer upp nästan vad man än pratar om. Så på det viset så tror jag att i alla fall de som väljer att gå till samtalsgrupper, för dem är det frågor de funderar på. Det är inte ovanligt att det kommer upp i t ex samtal med praktikanter, med kollegor kanske inte i lika stor utsträckning för de känner man på ett annat sätt. Praktikanterna har man bara en kort tid och då ska man prata om allt medans kollegor som man kanske stöter och blöter med i fler år så blir det lite mer utspritt såklart.

Jag tycker att beredelsens uppgift är pedagogisk, vad är det du ska tänka på?

Väcka de frågorna men också att förbereda för att kunna ta emot förlåtelsen. För det kanske är det som vi människor ofta har svårast med. Det är där vi får bekymmer. För om vi har bekänt allt vi har på vårt hjärta men vi inte kan greppa att vi blir tillsagda förlåtelsen, då upplever vi oss kanske inte befriade. Har man då inte en beredelse innan bekännelsen så har man mindre möjligheter att handleda i det.

Har synd någon plats i människors utövning av sin kristna tro inom Svenska kyrkan idag?

Både ja och nej. Jag tror att det finns stora individuella skillnader. Visst är det för många människor en viktig fråga. Jag jobbade tidigare i Domkyrkoförsamlingen och i Domkyrkan byggde man en biktstol för några år sedan. Som ett sätt att synliggöra bikten och tillgängliggöra den. När jag jobbade satt det tre gånger i veckan en präst och väntade bakom gallret. Bikten är helt omgärdad av tystnadsplikten och därför förs det inte heller någon statistik på hur många som kommer. Man kan säga att det är aldrig en lång kö men det är ett uttryck, en tanke från församlingen när man gjorde detta att möta ett behov. Sen är det absolut inte alla människors praktik i sina kristna liv. Men jag tror ändå att det för många är en viktig del. Jag tror också att det handlar såklart om hur man är som person, vad man har för bakgrund men också om i vilket sammanhang man är. För att sammanhanget i en gudstjänstfirande gemenskap eller församling bidrar till att sätta ord på mina erfarenheter. Om jag är i ett sammanhang där det aldrig talas om synd så har jag kanske inte det ordet för att sätta ord på en erfarenhet som jag har. Är jag i ett sammanhang där det ofta talas om synd så är det en del av mitt vokabulär och jag kan använda det för att sätta ord på mina eventuella erfarenhet. Sedan finns det såklart ett annat dike, oavsett vilket begrepp det är som man kanske skulle använda för mycket så kan jag känna att jag blir tvungen att sätta ord på sådant jag inte vill sätta ord på.

Luther säger, om jag minns rätt, att om man ärligt bekänner det som man har på hjärtat så är allt annat också förlåtet. Och jag tänker ibland att det kanske vi behöver säga, hur

[Type text]

ofta säger vi det? Det som jag har förträngt eller inte kommer ihåg eller vad det kan vara får följa med av bara farten.

Man kan fundera på, vad är församlingens uppgift? Vad är prästens och förkunnelsens och undervisningens uppgift? En stor uppgift är att ge människor verktyg för att leva sina liv. Och jag tror att människor ständigt gör den erfarenheten att man misslyckas, att man inte räcker till, att man känner att man borde, och att det är på ett djupare existentiellt plan. Det är inte bara hoppans utan det är något som går på djupet i mig själv. Kanske inte minst i vår kultur precis som du hänvisar till att man ska göra i egen kraft. Jag tror att generellt sett är människans erfarenhet att det inte funkar, det kanske kan gå en tid. Då finns det tre sätt att hantera det, det ena är att rycka på axlarna och säga att "så är det att vara människa", den andra att "då får man försöka lite mer". Medan jag tänker att det kristna sättet att hantera det är att säga att "Gud kan befria dig från det här så att du får ett nytt, tomt blad". Visst är det så att man kommer misslyckas igen. Jag tror att det är någonting gott för människor. Att det ger en djupare befrielse än de andra två alternativen.

När man pratar om synd tänker jag att man behöver prata om bekännelse, man behöver prata om förlåtelse, befrielse och avlösning. Men man behöver också prata om bot och bättring. Det finns ett klassiskt konfirmandexempel att om jag snor din penna så har jag gjort något fel, så kan jag säga förlåt och du kan förlåta mig men om du inte får tillbaka din penna så är det inte så mycket värt. Det är naturligtvis ett banalt exempel. Men jag tror att de här tre sakerna hänger ihop. Bekännelsen, avlösningen och bot och bättring.

Är den lutherska tolkningen av synd ett hinder eller en möjlighet för sekulariserade personer när de närmar sig kyrkan och den kristna tron?

Jag tror att det är en möjlighet för jag tror att det svarar mot hur verkligheten är och om det gör det så finns det inga andra alternativ. Sen finns det ju sådant som vi som kyrka, som människor och som präster måste fundera över. Hur berättar vi om detta och vad berättar vi först? Hur förmedlar vi det pedagogiskt? Det handlar ju inte bara om att berätta utan om att lyssna på den som kommer. Jag har svårt att se att syndbegreppet i sig skulle vara ett bekymmer. Sen finns det ju hur kyrkan har använt det. Där finns det ju mycket baggage som människor bär på och som har stjälpit mer än det har hjälpt. Och vi gör ju säkert en massa misstag som vi gör idag också. Och det kan ju inte minst vara ett hinder. Men på något vis tänker jag att lösningen måste vara att stöta och blöta och lyssna och prata och fundera kring det.

Generellt tycker jag att, om vi ser till Svenska kyrkan, att det är ett bekymmer

[Type text]

att vi pratar mest med dem som vi redan tycker lika som. Det gäller alla, det gäller även denna fråga och det gäller de flesta frågor. Där tycker jag att det förs ett samtal men problemet med att tala med dem som tycker ungefär likadant är att det blir ett väldigt ytligt samtal för man är väldigt snabbt klar. Exempelvis kan man höra någon säga att ”vi kan inte ha syndabekännelsen först i gudstjänsten för då känner folk sig nedtryckta” och den andre svarar ”nej verkligen inte” och så är det samtalet slut. Visst tror jag att det behövs mycket mer. Jag tror också att det finns generellt i Svenska kyrkan ett teologiskt underskott och att det hänger ihop. Att det borde samtalas mer teologi, kollegor emellan, arbetslag, med förtroendevalda och frivilliga i samtalsgrupper och så vidare i alla sammanhang. Det djupa samtalet hänger ihop med teologin. Det djupa samtalet *är* teologin.

Har syndbegreppet spelat ut sin roll eller ska det användas för att försöka föra samtal kring dess betydelse för kyrkan och människors liv idag?

Jag tycker att det är viktigt att minnas att tanken med syndakatalogen var gott men sedan gick det överstyr. Den kom till i en tid då befolkningen höll på att supa ihjäl sig och unga tjejer som blev gravida utanför äktenskapet förstörde sina liv. Det är ingen ursäkt för att det gick överstyr men det var en annan tid. Och jag tror att vi kanske har lärt oss, och det tror jag att vi behöver prata om, att det är inte så enkelt. Man tyckte att det var synd att gå på dans t ex och då tänker jag att det skulle jag aldrig skriva under på idag. Men jag skulle skriva under på att det är synd att gå på krogen och ragga och hitta en den här veckan och hitta en nästa vecka – det tycker jag inte är rätt. Framförallt tror jag att man far illa av det. Men att gå ut och dansa för att det är roligt och för att röra på sig är inte synd. Men det är inte så himla enkelt. För att den ena personen går dit med en tanke och en annan med en annan tanke och det ena är synd och det andra inte. Och så tror jag att det blir alltid svårt när man ska konkretisera. Men samtidigt tänker jag att vi behöver konkretisera och fundera kring. Vad händer om man går dit med en tanke men det blir på ett annat sätt? Eller om man går dit med inställningen att man ska dansa och har roligt men träffar någon som man följer med hem som visar sig vara ens livs kärlek och man gifter sig och lever resten av livet tillsammans? Det finns hur många varianter som helst men det samtalet är viktigt. Sen tror jag inte att det är fel att fundera över ny kunskap. Idag vet vi mer om klimatfrågor, vi vet mer om globala frågor, vi har mer information. Då kan man fundera på finns det nya synder? Är det synd att ta bilen till jobbet? Jag tycker att det är något ska vi prata om och fundera kring. Jag tror också att syndbegreppet kan få en ny renässans i den frågan. Jag tror inte att det är synd att jag tar bilen till jobbet. Men jag tror att när jag tar bilen till jobbet så är jag en del i ett system i världen som definitivt

[Type text]

är synd. Då kan det också täcka in det som jag på ett sätt inte kan göra så mycket åt men ändå är en del av och därför måste göra något åt. Kanske är att ta bilen till jobbet en del av världens bortvändhet från Gud i någon mening. Där tror jag att syndbegreppet i sig skulle kunna öppna upp. Är det en mindre synd om jag har köpt en miljöbil? Jag tycker att det är sådant vi ska prata om och inte för att definiera begreppet synd – det är egentligen helt ointressant – men för att använda det ordet för att sätta ord på saker som finns i våra liv och i vår verklighet och reflektera kring rätt och fel och gott och ont och min del och min förtjänst.

Det är ett ord som inte finns i vårt vokabulär och när det händer med ord så finns det två sätt. Antingen så hoppar vi över det ordet och tar något annat eller så funderar vi över säger det här ordet någonting mer än eventuella synonymer och det tror jag att synd gör. Jag tror att det är ett större och mer komplext ord än de man försöker ersätta dem med. Däremot tror jag att de orden kan vi ha stor nytta av för att komplettera och fundera över vad synd innebär. Om man t ex tar ordet otillräcklighet så kan det vara en synd men en del av min otillräcklighet är det absolut inte. Och det finns många synder som inte beror på min otillräcklighet, jag kanske bara är elak i någon situation. Andra ord vi ofta använder är t ex trasighet men det kan också vara något som orsakats mig. Jag kan vara trasig för att jag blivit utsatt för något och då har jag ingen synd i det. Däremot har synd något med det att göra för den som har utsatt mig, förövaren, har begått en synd men den som blivit utsatt har ingen synd eller skuld i det. Jag tror att det finns en poäng i att behålla ordet men att som med alla ord måste förhandlas – vad innehåller det här ordet? Annars dör dem. Då kanske synd kommer ha en annan innebörd idag än vad det hade för 100 år sedan.

C.

Vad tror du är anledningen till att talet om synd i Svenska kyrkan i stort sett tystnat helt?

Jag tror att det väldigt mycket är en reaktion på att syndbegreppet har varit så tungt på något sätt i kyrkan. Och jag tänker framför allt här i vårt stift (Göteborg) på västkusten med det Schartauanska att det har verkligen vilat så tungt på människor. De som inte finns med i kyrkan, den äldre generationen, där tror jag att många blivit så skadade av det som kyrkan gjort mot dem genom att tala om dem som så syndiga. ”Jag fattig, syndig människa...”. Där jag tycker att begreppet synd, som jag har förstått det i alla fall, fick en lite felaktig innebörd. Och då tänker jag att det är en motreaktion ganska mycket, den sortens synd, nej här ska kyrkan inte komma och tala om för mig att jag är en syndig människa. Jag är minsann bra, jag

[Type text]

duger som jag är. Och att man kopplar ihop det med det, att kyrkan inte tycker att människor duger och är bra som de är. Det kan jag tänka mig är en reaktion. Och då kommer väl den också inne i kyrkan. Att, dels tror jag, att det är en reaktion på det som varit men sen tänker jag också att det finns ju hela begreppet med det här att vi som människor kan själva göra oss lyckliga och det är vi som skapar det goda livet och ser till att vi kan bli lyckade och lyckliga. Det har nog också kommit in i kyrkan lite av det tänket, och då behöver man ju inte synden om man tror att det är så. Och sen tänker jag att det ibland finns en risk för kyrkan att vi vill så gärna att människor ska komma till oss så vi plattar till och tar bort sånt som andra kan tycka är obekvämt och inte passar. Vi talar om lågtröskelkyrka och ”nej men då behöver vi inte prata så mycket om synd då blir det lättare för folk att komma”. Jag tänker att det blir en risk för oss som kyrka. Vi är så måna om att folk ska komma till oss och att folk är välkomna, och det är ju alla, men vi har lätt att göra oss av med det som är lite obekvämt – ut med synden för då slipper vi prata om den. Och jag tror att det är fel väg att gå, egentligen. Jag tror att kyrkan gör sig en otjänst bara genom att tänka att vi ska bara få folk att komma hit. Vi måste vara kyrka. Vi måste vara tydliga med vad vi tror, men det kan också vara svårt för då finns det en risk att människor känner sig utestängda.

Men jag tror att kyrkan ibland har lagt av, eller inte lagt av, men det har varit en stor diskussion om att när man går på en gudstjänst, varför är det första man får höra när man kommer att man är syndig – bort med det. Och där finns det ju faktiskt också strömningar i kyrkan att man faktiskt ska ta bort syndabekännelsen och om man tänker att den ska tas bort helt eller om den ska ligga på någon annan plats. Jag tänker bara på det här att man har gått över mer och mer till överlåtelsebön än en ren syndabekännelse – det är redan ett sätt att tonar ner begreppet.

Har synd någon plats i människors utövning av sin kristna tro inom Svenska kyrkan idag?

Oj, där tänker jag att det inte är någonting som diskuteras mycket och det kan jag nog känna att hoppsan, vad tänker mina församlingsbor kring detta? Och då känner jag bara, det vet jag nog inte riktigt. Jag kan känna att vi pratar mycket om huruvida vi ska ha en överlåtelsebön eller en syndabekännelse, om vi ska ha avlösning eller förlåtelse- och då är det plötsligt personalen. Med konfirmanderna pratar man om det, men då är det för att berätta mer – det här tänker vi när vi pratar om synd. Men det blir ju inte någon diskussion riktigt om vad tänker de själva? Hur tänker ni när ni möter syndabekännelsen i kyrkan? Och inte bland dem gamla, där var det någon som sade häromveckan ”måste det vara nattvard så ofta, jag känner

[Type text]

mig så syndig och då kan jag inte ta emot nattvarden” och då kände jag direkt att det här måste vi ju prata om. Vad hemskt om människor går omkring och känner så, jag är för syndig för att ta emot nattvarden, jag är inte värd att ta emot. Nu var detta en mycket äldre människa och då tänker jag att h*n är helt uppvuxen med att man måste vara redo för att ta emot nattvarden, man måste vara beredd men det kanske det är många som delar den synen och då finns dem här. Alla de tankar som vi har som jobbar med det, för vi reflekterar mycket kring det, jag tror alltid att det är ett glapp och då är det lätt att säga för oss att ”det är klart vi diskuterar det”. Det diskuteras i Kyrkans Tidning men vem läser den? Läser Agda den som kommer hit på gudstjänst en gång i månaden? Nej. Och den teologiska reflektionen den tror jag inte att vi kan tänka oss att den finns hos den genomsnittliga församlingsmedlemmen utan då är det några som är intresserade av det. Och då tänker jag att egentligen skulle man ha samtalskvällar kring synd. ”Kom, du syndiga människa...” det finns ju mycket såna samtal... Det här tycker jag att vi gör. Och att ha en blandad grupp, tänk att få prata med de äldre och ja, alla. Hur tänker ni kring det här? Det tänker jag med mycket, som det här med gudsbilder, som teologer reflekterar mycket kring men hur får vi det vidare. Det finns jättemånga som sitter och tänker Gud är som en sträng fader som bara dömer medans vi kommer från ett annat sammanhang med helt andra bilder. Men att kunna förmedla dem. Jag tänker att som präst är ju predikan ett tillfälle till undervisning, även om jag själv inte är så förtjust just i undervisande predikan, men man kan ju få in det om man pratar om t ex synd i sin predikan. Men då blir det inte samtal utan ”prästen säger”.

Jag tror att, eller jag skulle kunna tänka mig att skulle man t ex prata, om vi tar öppna förskolan som exempel, så är de föräldrarna i åldrarna 20-40 och skulle man sitta vid fiket med dem och istället för att prata om senaste barnvagnsmodet eller vad som kan vara dagens samtalsämne faktiskt prata om gudstjänst och om synd så tänker jag att även dem, som i stort sett aldrig går till kyrkan, har en uppfattning om att vi i kyrkan pratar mycket om synd och där tänker jag att man skulle kunna ha ett sånt samtal. Om det var jag som initierade det, för jag tror inte att det skulle komma självmant från dem. Men det handlar väl egentligen om hur öppen jag är. Hur mycket jag väljer att ta upp sådana saker. För det är lite det här att även de som inte går i kyrkan har ju ofta åsikter om det som sägs i kyrkan fast de inte varit där sen sin konfirmation för 20 år sedan t ex.

Jag tycker att jag möts väldigt ofta av ”jaha, men du som är präst är ju en alldeles vanlig människa” och då kan jag känna att jag är som de flesta präster är. Och så är den bilden också bland 30-åringar. Det har vi emot oss som kyrkan på något sätt. Hur kan vi berätta att vi är inte bara den bild som ni har fått, från vart man nu får den. Media tänker jag,

[Type text]

filmer, ibland när de skildrar kyrkan så är det tyvärr en ganska mörk bild av kyrkan. Jag tänker präster som skildras. Utom Jonas Karlsson i *Miffo*. För han är en helt mänsklig och vanlig präst. Men däremot prästen i *Så som i himmelen*, även om den nu börjar bli väldigt gammal, den tänker jag det är mer så man skildrar en präst och jag tänker ”vart hittar ni den?”.

Är den lutherska tolkningen av synd ett hinder eller en möjlighet för sekulariserade personer när de närmar sig kyrkan och den kristna tron?

Jag tror att då har många en föreställning om vad de tror att kyrkan tänker om synd och att synd då handlar om att tala om för mig att jag är en dålig människa som bara gör fel. Då tror jag att det är ett hinder för människor. Men då är det en syn och tanke om synd som de har som jag inte tycker överensstämmer med den syn som vi i kyrkan har på synden. Då gäller det för oss som kyrka att prata om att synd inte handlar om att säga att du är en dålig människa och du måste få förlåtelse innan du duger. För mig handlar nog synden om att, för mig personligen när jag går till gudstjänst, då vill jag ha en syndabekännelse i början på gudstjänsten när jag går själv. Och jag föredrar en syndabekännelse med avlösning där jag får höra prästen säga att du är förlåten. Jag är inte så förtjust i överlåtelseböner egentligen där jag får säga du vet allt och varsågod. Utan för mig är det någonting att få höra det. Och då tänker jag det att hos oss alla människor så finns det trasighet tänkte jag säga men jag är inte säker på att det är samma sak som synden. Trasighet kan ju vara något som orsakas mig och det är inte synd. Men ständigt gör vi det vi inte vill. Det blir inte som vi hade tänkt oss och som vi ville och att på något sätt få göra folk, att få bli medveten om det och jag tror att det finns något gott i att få känna skuld. Det gör oss till människor. Jag tänker på dem som kan göra ont mot andra, deras spärrar och gränser finns ju inte till slut – där man kan se att man gör något ont mot en annan människa, till slut så finns inte den gränsen utan bara att jag gör och man kan inte tänka in att man gör någon annan illa. Och att då få se i sitt eget liv att ja, men jag bär också på en skuld för det jag gör. Och ibland kan det handla om väldigt konkreta saker t ex jag har sagt något väldigt dumt till någon eller vad det nu är. Men att få sätta ord på det för sig själv och inför Gud för att också så tydligt få lämna det. Det här orkar jag inte bära på längre och här får jag lämna ifrån mig det och också i allt detta i min svaghet och allt som blir fel finns Guds kärlek och nåden finns där och man får höra förlåtelsens ord. Och jag tänker att om vi som kyrka kan förmedla att det är mer det synden handlar om, om att bli medveten om det som inte blir rätt i mitt liv, och hur man ska kunna berätta det. Jag tänker att i början på gudstjänsten, innan syndabekännelsen, är det ju oftast ett inledningsord och där kan man ju

[Type text]

som präst välja litegrann vad man säger. Om man där kan göra det tydligt att synden och det som blir fel är en del av hela människan och livet, om man kan öppna för det och ge tillfälle att få lägga av sig det. Man har lite ansvar för det inledningsordet, vad man säger där. Och också hur man formulerar syndabekännelsen, där behöver man inte säga ”jag fattig, syndig människa...” som nästan krälar i stoftet, då är det en annan gudsbild och allting. Och så tänker jag också att hela den här bilden av hur vi som människor kan skapa vår egen lycka och göra oss lyckade, att det bara hänger på mig, att få bryta den bilden och veta att det hänger faktiskt inte bara på mig. Jag har ett ansvar för mitt liv och det måste jag ta men det är inte så enkelt. Men jag tror att syndabekännelsen behövs.

Det är för min egen skull och inte för Guds skull som jag gör det. En rad i någon av syndabekännelserna är ”jag har del i världens bortvändhet från dig” och att i ett större sammanhang är jag också delaktig i ondskan i världen, den är jag också indragen i. Kyrkan ska fömedla en bild av att vi är försonade. Hur kan vi som kyrkan tänka kring hur vi tänker kring det begreppet? Hur gör vi det? Vi kan inte börja varje gudstjänst med en kort information ”så här tänker vi om synd...”. Men jag tänker att om vi ser gudstjänsten som en fest eller som en middag, man kommer hem till någon i deras hem och är tillsammans. Då tänker jag att om det är någonting som jag vet med mig att jag gjort mot värden, säger jag det med en gång då och ber om ursäkt och sen kan vi äta gott och ha en bra kväll eller säger jag det på vägen ut när kvällen är över. När vill jag säga det? I början för att få undan det och få en ursäkt eller när hela kvällen gått?

Hur kan vi som kyrka tala om detta? I en samtalsgrupp? Att vi tar upp begreppet synd överhuvudtaget i de mötesplatser som vi redan har. I en bibelstudiegrupp kan man ju se till att man pratar om det och med konfirmanderna. Att man mer medvetet pratar om hur vi tänker kring det här.

Jag tänker inte kring mig själv som att jag är en dålig människa, inte ens när jag har gjort någonting dåligt. Och där tänker jag faktiskt på Luther med rättfärdig och syndig, det är min natur som människa. Som Paulus säger ”allt det goda jag vill det gör jag inte, men det omda jag inte vill, det gör jag”. Vi är funtade sådana på något sätt. Men också upprättelse. Vi är redan försonade – men vi är också syndare. Där tycker jag att Luther är jättebra.

Har syndbegreppet spelat ut sin roll eller ska det användas för att försöka föra samtal kring dess betydelse för kyrkan och människors liv idag?

Jag tror på att återerövra begreppet synd. Så att det får en mer ”rätt” betydelse. Det tänker jag med ord överhuvudtaget. Ofta pratar vi om detta med konfirmanderna och att de inte förstår

[Type text]

gudstjänstan och bort med det här kyrkspråket och varför kan vi inte använda vanliga ord? Samtidigt tänker jag att det finns vissa ord, helig, nåd, det finns vissa ord som jag tror att om vi försöker ersätta eller översätta dem, vad hittar vi för ord som går att ersätta med? Utan snarare fylla dem och göra dem till verkliga, jag tänker att det snarare handlar om det. För jag tänker att det här med speciella ord, det finns ju inom allt, börjar man med en ny hobby så är det massa ord man måste lära sig och man kan inte säga något annat än babord och styrbord på en båt för då förstår inte folk. För det är det man pratar om. Till viss del tror jag att det är så med en del ord i tron, då behöver de finnas för de faktiskt betyder någonting men vi får förklara och fylla dem med innehåll snarare än att ta bort dem. Där tänker jag att synd är ett sådant ord för vad skulle vi kunna prata om istället? Jag vet inte om skuld är samma ord, jag tror inte det. Och trasighet är inte heller samma sak och då är vi tillbaka i det där – det som drabbar mig. Sen vet jag inte om det behöver stå syndabekännelse i en agenda eller om vi skulle kunna ha något annat? Nej snarare handlar det nog om att kunna förklara orden. Och hur kan vi det? Och så tänker jag att med många ord, synd är ju ett sådant som finns utanför kyrkan, ibland kan man se en tv-reklam om att ”synda lite nu” och så är det en chokladkaka som man gör reklam för. Och då tänker man att det var kanske inte riktigt det som menades. Och jag tänker att människor har en förförståelse av ordet. Som vi inte har i kyrkan – ständigt detta glappet. Men jag tror inte på att kasta bort det. Varken ordet eller begreppet.

Om jag firar gudstjänst så kan det någon gång var en väldigt konkret sak som jag bär på och en annan gång är det mer det här att världen ser ut som den gör och jag är delaktig i det. Jag går inte runt och tänker att jag är en syndare hela tiden varje dag, men jag tror det är viktigt att man reflekterar över det ibland i alla fall. För det har med vårt ansvar att göra också. Ser man det så ser man också att jag är en del både av problemet men även av lösningen.

Jag tror att det är viktigt att vi som kyrka pratar om detta med synd, hur tänker vi kring det här? För att det just talas om att vi ska göra oss av med syndabekännelsen och också för att vara tydliga som kyrka. Det finns en debatt i kyrkan i dag att vi inte ska ha huvudgudstjänster på söndag utan man ska kunna ha den när som helst, tisdag kl 19 t ex. och att man då tror att det ska komma fler till gudstjänsterna. Söndag kl 11 är anpassat efter bondesamhället. Men jag tror att är man intresserad så skapar man tid. Det gör nog ingen skillnad vilken dag det ligger på. Vill man gå till gudstjänst så gör man det på söndag kl 11. Jag tänker att kyrkan behöver förändras hela tiden för den är ett levande väsen. Men däremot tror jag inte att kyrkan behöver moderniseras för att gå med i sin tid. Det finns en fara i om kyrkan bara strävar efter att fler och fler ska komma så att vi gör vad som helst. Vi måste

[Type text]

behålla vår identitet. Kan man då göra syndabegreppet till något relevant för människor? Hur gör vi det?